

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser
och jordbruksvetenskap

TRÄDGÅRDSPARKEN

KRISTINEHOVSPARKEN

Förslag till parkupprustning av en kulturhistorisk miljö i
Stockholms innerstad

Fredrika Orefelt

Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet, Ultuna

Kurs: EX0504, Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp

Kursansvarig institution: institutionen för stad och land

Nivå: Avancerad A2E

©2019 Fredrika Orefelt

Titel på svenska: Trädgårdsparken: Kristinehovsparken. Förslag till parkupprustning av en kulturhistorisk miljö i Stockholms innerstad

Title in English: The Garden Park: Kristinehovsparken. Proposal for park renovation of a cultural-historical environment in Stockholm

Handledare: Madeleine Granvik, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Gudrun Rabenius, SLU, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Per Berg, SLU, institutionen för stad och land

Omslagsbild: Foto visar området Öppna ytan i Kristinehovsparken, taget av Fredrika Orefelt

Upphovsrätt: Samtliga bilder/ foton/ illustrationer/ kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren. Där inget annat anges är de författarens egna

Originalformat: liggande A3

Nyckelord: Kristinehovsparken, Graniten, kulturarv, kulturmiljö, parkupprustning, historiska parker, 1700-tal, kvarterspark, rekreation, Kristinehovs malmgård, kulturhistorisk miljö

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Stort tack till Madeleine Granvik och Susan Paget för en fantastisk handledning.

Tack till Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl på Södermalms
stadsdelsförvaltning samt Anneli Schöldström och Anders Löfgren på
Kristinehavs Malmgård ekonomisk förening.

SAMMANFATTNING

I arbetet som landskapsarkitekt finns det både stora möjligheter och utmaningar då man arbetar med att förvalta de miljöer som tidigare generationer skapat och samtidigt skapa nya, hållbara och rekreativa miljöer som ska kunna nyttjas av oss som lever nu och av många generationer framöver. En utmaning med förvaltningen av det gröna kulturarvet ligger i att kunna bevara men samtidigt utveckla och anpassa kulturmiljön till samhällets rådande behov av funktionalitet och tillgänglighet.

Detta examensarbete syftar till att undersöka hur en upprustning av en park med kulturhistoriska värden kan genomföras där både historiska värden och dagens behov av en mångfunktionell och tillgänglig kvarterspark tas tillvara. I detta arbete presenteras ett förslag på upprustning av kvartersparken Kristinehovsparken som ligger på Södermalm i Stockholm.

Parken är sliten och Södermalms stadsdelsförvaltning planerar för en upprustning. Planerad förtätning i närområdet kommer generera ett ökat behov av en välfungerande kvarterspark. I parken ligger en malmgård från 1790-talet och till malmgården hörde tidigare en stor trädgård som idag till största delen är bebyggd.

Arbetets litteratur- och kartstudier redovisar information om malmgårdar, om Kristinehovsparkens historia och hur parken har utvecklats fram till idag. Därefter presenteras en inventering och en analys av parken med avseende på sociala och ekologiska aspekter samt en kulturhistorisk bedömning av parkens kulturhistoriska värden. En intervjustudie presenteras där Södermalms stadsdelsförvaltning samt Kristinehovs Malmgård ekonomisk förening intervjuats med avseende på deras tankar kring utvecklingen av parken, dess funktioner, historia och framtid. Slutligen presenteras en illustrationsplan som visar förslag till en platsspecifik gestaltning av parken.

SUMMARY

In the following chapter, a summary of the thesis is presented.

BACKGROUND

Kristinehovsparken is a neighborhood park located next to Högalidsparken at Hornstull on Södermalm in Stockholm. Kristinehovsparken is in a fairly poor condition and Södermalm's district administration plans for a renovation of the park. Planned densification in the surrounding area will also increase the need for a well-functioning neighborhood park. In the park, there is an old farm (*malmgård*) from the 1790s where Kristinehovs Malmgård Economic Association have their activities. The association has a desire to highlight and develop the park's historical values with a focus on the 18th century.

When Kristinehovs Malmgård was built in 1790, there was a large garden that belonged to the farm. As Stockholm has grown, the buildings around Kristinehovs Malmgård have become denser and only a small part of the original garden remains. Throughout history, the site has also gone from being a private garden to becoming a public park.

Much has changed since the farm was built, and in the effort to recreate a historic environment in Kristinehovsparken, the challenge lies in recreating a garden feeling in a public park environment. A renovation of the park needs to meet today's needs for functionality and accessibility but at the same time preserve and develop the site's historical values.

From the mid-17th century and during the 18th century many farms (*malmgårdar*) were built in Stockholm. This type of farm was primarily a garden with crops of vegetables, berries, fruits, spices and medicinal plants (Efraimsson, 1998, p. 42).

AIM AND QUESTION

The purpose is to investigate how a renovation of Kristinehovsparken can be carried out where both historical values and today's need for a multifunctional and accessible neighborhood park are applied.

According to the purpose of the work, the aim is to design a proposal for Kristinehovsparken, which takes into account the park's historical values but also meets today's need for functionality and accessibility.

THESIS QUESTION:

What historical values are there in Kristinehovsparken and can be preserved and emphasized during a renovation of the park, which simultaneously meets today's need for an accessible and recreational neighbourhood park in Stockholm?

METHOD

The method of the work consists of a literature study, site inventory, site analysis and an interview study. The result of these has formed the basis for the new design proposal for a park renovation of Kristinehovsparken.

LITERATURE STUDY

A literature study and map studies were conducted over the area that today is Kristinehovsparken. In the literature study the subjects *malmgårdar*, garden history and history of Stockholm were studied.

SITE INVENTORY

The site inventory of the park was conducted based on the following five categories; areas, vegetation, topography, equipment, entrances and walkways.

These five categories were chosen to gain an overall understanding of the park's existing structure.

SITE ANALYSIS

The total site analysis of Kristinehovsparken consists of two methods of analysis. The site analysis are based on information about the park from the literature study, interview study, site inventory and site visits to the park. The first part of the total site analysis consists of a SWOT analysis based on ecological and social aspects. The second part of the site analysis consists of cultural-historical evaluation of the park based on the method Cultural-historical evaluation of parks and green areas developed by the Stockholm City Museum.

The method Cultural-historical valuation of parks and green areas is analysed based on the main categories *Part values* and *Supporting part values*. Within these two main categories, there are six subcategories each (Johansson, 2011, p.11, 24, 26).

INTERVIEWS

An interview study was conducted with Södermalm's district administration and with Kristinehovs Malmgård Economic Association, which have their activities at Kristinehovs malmgård. The purpose of the interview study was to find out about their thoughts on the development of the park, its functions, history and ideas for the future.

The qualitative interviews were conducted as semi-structured interviews (Lantz, 1993, p.21). A total of two interviews were conducted, in both interviews two people were interviewed together.

Prior to the interviews, an interview plan was created based on a semi-structured interview where different question areas with following questions were created

(Lantz, 1993, s. 68). In the construction of the interview plan, a template was used with examples of interview plans from the book Interview Methodology by Annika Lantz (1993, s. 68). The interviews were divided into three question areas; the park's history, the park's functions and the future of the park.

ANALYSIS

SWOT-ANALYSIS

The park's strengths and weaknesses are based on today's conditions in Kristinehovsparken while threats and opportunities are based on the park from a future perspective.

Main aspects from the SWOT-analysis:

- The hens have a significant role in the park and needs to be further strengthened.
- Kristinehovs Malmgård has an important historical character and is also an important meeting place.
- The Linden alleys and the pollarded Linden trees have important ecological values.
- Both more meeting places and seating are needed.
- Tree rejuvenation of existing plant material are needed.
- Clearer entrances that attract visitors to the park.
- Create a more public character in the park.
- More functions for different target groups are needed.
- Cultivation has both ecological and educational value and can also contribute to an increased community between people.
- The different park areas need a flexibility to meet changing care requirements and social needs.
- The park needs to be designed on the basis that the management of the park can be managed by the contractors of the administration and that the management of the park is not dependent on the association's commitment.

CULTURAL-HISTORICAL ASSESSMENT

Main aspects from the cultural-historical assessment:

- The park's foremost cultural historical values are the land historical and social historical values.

- The site's educational and experiential values can increase through a renovation of the park if the land historical- and social historical values are emphasized.

DESIGN IDEA AND PROGRAM

The overall design idea has been based on the site's existing conditions regarding vegetation and topography. Based on the park's current design, it is possible to see two different contrasting designs; one more strict and one with a more free, undulating design. However, the two different design languages are still rather difficult to see and I have chosen to work on the design to emphasize these two different contrasting design languages.

Based on this design idea, I have chosen to design one part of the park with inspiration from an English landscape park, while the other part of the park is inspired by a formal garden design from the 18th century with clear structure and straight line of sight.

Based on information from the literature study, site inventory, site analysis and interviews, the proposal should:

- Create a clear spatiality in the park.

- Additional meeting places and functions for different target groups. More seating options with possibility to sit in groups and alone.

- Emphasize the park's historical character through vegetation in the park. Highlight the site's previous land use through cultivation and orchard.

- Create a playful environment without playing equipment.

- Highlight the park's entrances and make them accessible for everyone. Create clear walk paths that connects the park's different areas.

- Parking space for visitors to Kristinehovs Malmgård.

- The different areas of the park needs to have a flexibility to meet both changed management requirements and social needs.

- Create a more central location in the park for the hen house.

THE PROPOSAL

The design proposal for Kristinehovsparken consists of two different main parts; the Formal park and the Landscape park. The formal part of the park consists of a main axis that extends from the main building down to Högalidsgatan. The formal park has a strict design with a kitchen garden, pergola, perennial plantings and fruit trees. Unlike the formal park, the landscape park has a freer and undulating design and has, among other things, a gazebo, nature play area and meadow vegetation.

DISCUSSION

The main contribution of this thesis has been to illustrate a site-specific design on how a renovation of a park with cultural historical values can be implemented. There are many challenges in restoring a park that for a large extent does not longer exists. The design of Kristinehovsparken is a free interpretation of a former farm (*malmgård*) and is therefore not a correct restoration. However, I do not believe that correctness is the most important thing, the experience of the park is more important and that the park can be used based on today's need for a functional neighborhood park.

The focus of the design of Kristinehovsparken has been on the 18th century and whether it would have been more interesting to highlight another era is difficult to say. I believe that in this case the existing buildings from the 18th century in the park affect to a large extent which era is highlighted, partly because the park is of a smaller size and that the buildings have a central location in the middle of the park. In this case, the buildings can help to strengthen the park's design and also contribute to a more coherent overall impression of

the park. The association's interest in the 18th century also has a major impact, along with Södermalm's district administration's wishes for the future design of the park. But if the buildings did not exist, it is possible that it would have been more interesting to restore the park in another way and this would have been interesting to investigate further.

The parks and gardens that existed in the 18th century required great resources in order to establish a continuous care. Today, there are other resources to manage this type of parks and this must be considered when restoring a historic park today. But through continuous care, the park's cultural-historical, ecological and social values have the right conditions to be maintained and developed in the future.

INNEHÅLL

INLEDNING	8
Kristinehovsparken	8
Syfte och mål	8
Frågeställning	8
Avgränsningar	8

METOD OCH GENOMFÖRANDE

- Litteraturstudie
- Platsinventering
- Platsanalys
- Intervjustudie
- Gestaltning som metod
- Restaureringsprincip
- Gestaltningsprocess

LITTERATURSTUDIE	12
Utvecklingen av Stockholm	12
Malmgårdar i Stockholm	12
Presentation av Kristinehovsparken	12
Kulturhistoriskt värde	12
Sociotopkartan	12
Södermalms parkplan	12
Kristinehovsparkens historia	13

INVENTERING OCH ANALYS	15
Platsinventering	15
Platsanalys- swot	24
Platsanalys- kulturhistorisk värdering	26

INTERVJUER	27
Intervju med Kristinehavs Malmgård ekonomisk förening	27
Intervju med Södermalms stadsdelsförvaltning	29

GESTALTNING	31
Program	31
Gestaltningssidé	31
Gestaltning av Kristinehovsparken	32
Formella parken	32
Landskapsparken	32
Parken som helhet	32
Illustrationsplan	33

DISKUSSION	34
Metoddiskussion	34
Resultatdiskussion	34

REFERENSER 36

BILAGOR	37
Bilaga 1	37
Bilaga 2	37

INLEDNING

I arbetet som landskapsarkitekt finns det både stora möjligheter och utmaningar. Man arbetar med att förvalta miljöer som tidigare generationer skapat och skapar samtidigt nya, hållbara och rekreativa miljöer att nyttjas av oss som lever nu och av många generationer framöver.

Det gröna kulturarvet är i ständig förändring då det består av levande växtmaterial som hela tiden förändras. Det innebär att dessa miljöer har en spännande dynamik som inte bara innebär årstidsförändringar men också förändringar av platsen över tid. En utmaning med förvaltningen av det gröna kulturarvet ligger i att kunna bevara men samtidigt utveckla och anpassa kulturmiljön till samhällets nuvarande behov av rekreativa park- och naturmiljöer.

I samband med mitt examensarbete på landskapsarkitekturprogrammet vill jag närmare undersöka möjligheterna och utmaningarna med att framhäva kulturhistoriska värden i en parkmiljö där man samtidigt tillgodoser dagens behov av funktionalitet och tillgänglighet. I detta arbete presenteras ett förslag till upprustning av den kulturhistoriska parken Kristinehovsparken i Stockholm.

KRISTINEHOVSPARKEN

Kristinehovsparken är en kvarterspark belägen intill Högalidsparken vid Hornstull, på Södermalm i Stockholm. Kristinehovsparken är sliten och nedgången och Södermalms stadsdelsförvaltning planerar för en upprustning av parken. Planerad förtätning i närområdet kommer även generera ett ökat behov av en välfungerande kvarterspark. I parken ligger en malmgård från 1790-talet där Kristinehovs Malmgård ekonomisk förening, fortsättningsvis benämnd KHM ekonomisk förening, är verksam. Föreningen har ett önskemål om att framhäva och utveckla parkens historiska värden med fokus på 1700-talet.

När Kristinehovs Malmgård byggdes 1790 fanns en stor trädgård som hörde till malmgården. I takt med att Stockholm har vuxit har bebyggelsen kring Kristinehovs Malmgård förtätats. Största delen av trädgårdens befintliga yta är idag bebyggd och idag finns endast en del av trädgården kvar runt malmgårdsbyggnaderna. Platsen har genom historien gått från att vara en privat trädgård till att bli en offentlig park.

SYFTE OCH MÅL

Syftet är att undersöka hur en upprustning av Kristinehovsparken kan genomföras där både historiska värden och dagens behov av en mångfunktionell och tillgänglig kvarterspark tas tillvara.

Enligt arbetets syfte är målet att utforma ett gestaltningsförslag för upprustning av Kristinehovsparken där hänsyn tas till parkens historiska värden men som även tillgodoser dagens behov av funktionalitet och tillgänglighet.

FRÅGESTÄLLNING

Vilka historiska värden finns i Kristinehovsparken som kan bevaras och framhävas vid en upprustning och samtidigt möta dagens behov av en tillgänglig och rekreativ kvarterspark i Stockholms innerstad?

Figur 1. Kristinehovsparken är belägen vid Hornstull på Södermalm i Stockholm. Röd markering visar Kristinehovsparken. © Lantmäteriet.

AVGRÄNSNINGAR

Litteraturstudien avgränsas tidsmässigt till 1700-talet och gestaltningsförslaget avgränsas geografiskt till Kristinehovsparken vid Hornstull på Södermalm i Stockholm. Gestaltningsförslaget innefattar en illustrationsplan för Kristinehovsparken.

Kristinehovsparken är idag uppdelad i två olika ansvarsområden som sköts av Södermalms stadsdelsförvaltning och av Stadsholmen som är Stockholms stads egna fastighetsbolag. Södermalms stadsdelsförvaltning sköter området i parken som är klassat som parkmark vilket är den gröna ytan på kartan, se bilaga 2. Stadsholmen har hand om ytan

närmast malmgårdsbyggnaderna (gårdsplanen) vilket är den grå ytan på kartan, se bilaga 2. I detta arbete görs ingen åtskillnad mellan dessa ytor och ansvarsområden. Kristinehovsparken ses här som en helhet där ett gestaltningsförslag för hela parken, med gårdsplanen inkluderad presenteras.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

I följande kapitel presenteras de metoder som använts och hur arbetet har genomförts.

LITTERATURSTUDIE

En litteraturstudie samt kartstudier genomfördes över det område som idag är Kristinehovsparken. Inom litteraturstudien studerades ämnena malmgårdar, trädgårdshistoria och Stockholms historia. Kartor över Kristinehovsparken har insamlats genom besök på kart- och ritningsarkivet på stadsarkivet i Stockholm, samt via digitala Stadsmuseet och via Stockholmskällans hemsida. Genom att studera och jämföra historiska kartor av platsen studerades hur området vid Kristinehovs malmgård utvecklats fram till idag.

Under arbetet har följande bibliotekssökvägar använts; SLU bibliotekets söktjänst Primo, Stockholms stadsbibliotek och Uppsala universitetsbibliotek. De digitala sökvägar som använts är Stockholm stads hemsida, Riksantikvarieämbetets hemsida, Stockholms Stadsmuseums hemsida, Digitala Stadsmuseet och Stockholmskällan. Den sökmotor som använts i arbetet är Google. För att samla information om historiska kartor har jag besökt Stockholms Stadsarkiv och deras kart- och ritningsarkiv.

De sökord som använts är Kristinehovsparken, kv. Graniten, kulturarv, kulturmiljö, parkupprustning, historiska parker, 1700-tal, kvarterspark, Kristinehovs Malmgård, kulturhistorisk miljö.

PLATSINVENTERING

Platsinventeringen av Kristinehovsparken genomfördes den 18 april 2018. Inför platsinventeringen togs ett kartunderlag över parken fram utifrån kartunderlag i Auto Cad, från Stockholms stadsbyggnadskontor. Kartunderlaget som användes vid inventeringen innehöll parkens grundstruktur men saknade flera

gångvägar, träd, buskage och utrustning med mera. Platsinventeringen genomfördes utifrån följande fem kategorier; områden, vegetation, topografi, utrustning, entréer och gångvägar. Dessa fem kategorier valdes för att få en övergripande förståelse för parkens befintliga uppbyggnad och struktur.

OMRÅDEN

Parkens olika rumsligheter och fem olika delområden av parken identifierades.

VEGETATION

Endast buskar och träd inventerades. Ytor för perenner benämns endast som planteringsytor.

TOPOGRAFI

Parkens övergripande höjdskillnader samt stödmurar och trappor inventerades.

UTRUSTNING

Utrustning som parkbänkar, skräpkorgar, belysning och staket inventerades.

ENTRÉER OCH GÅNGVÄGAR

Entréer, gångvägar och upptrampade stigar inventerades.

PLATSANALYS

Två analysmetoder användes för att ge en heltäckande analys av parken. Platsanalyserna baseras på information om Kristinehovsparken utifrån litteraturstudie, intervjustudie, platsinventering och platsbesök. Första delen består av en SWOT-analys med utgångspunkt i ekologiska och sociala aspekter. Den andra delen består av en kulturhistorisk värdering utifrån metoden Kulturhistorisk värdering av parker och grönområden som är framtagen av Stockholms Stadsmuseum.

SWOT-ANALYS

SWOT står för begreppen Strengths (styrkor), Weaknesses (svagheter), Opportunities (möjligheter), Threats (hot). SWOT-analysen av parken genomfördes utifrån ekologiska och sociala aspekter eftersom dessa har en central betydelse för parkers utformning och utveckling. Jag har valt att inte inkludera ekonomiska aspekter i swot-analysen då det är svårt att värdera ekonomiska aspekter kopplade till parker och grönområden. Jag har tolkat rubrikerna styrkor och svagheter som att dessa utgår från dagens förutsättningar, medan hot och möjligheter utgår från parken ur ett framtidsperspektiv.

KULTURHISTORISK VÄRDERING AV PARKER OCH GRÖNOMRÅDEN

Metoden Kulturhistorisk värdering av parker och grönområden är framtagen av Stockholms Stadsmuseum. Den är en vidareutveckling av metoden Kulturhistorisk värdering av bebyggelse, som tagits fram av Riksantikvarieämbetet. Den metoden handlar främst om hur man värderar kulturhistoriska byggnader och inte om hur man värderar kulturhistoriska landskap. Klara Johansson på Stadsmuseet i Stockholm har genomfört en pilotstudie och tagit fram en bearbetad version av denna metod anpassad för att kunna värdera kulturhistoriska värden i parker och grönområden. Pilotstudien framhäver att denna metod fortfarande är under prövning och kan behöva modifieras utifrån vilken typ av miljö som ska analyseras. Det framgår även att de kulturhistoriska delvärdena inte ska tvingas på den undersökta miljön om de inte kan motiveras, då de kulturhistoriska värdena i så fall riskerar att tappa i trovärdighet (Johansson, 2011, s. 8–11).

Jag har valt att använda mig av denna analysmetod trots att den är relativt ny eftersom det är den som är mest anpassad för analys av kulturhistoriska värden i gröna miljöer.

Metoden Kulturhistorisk värdering av parker och grönområden bygger på att det aktuella området analyseras utifrån huvudkategorierna Delvärden och Förstärkande delvärden. Inom dessa två huvudkategorier finns det vardera sex underkategorier (Johansson, 2011, s.11, 24, 26).

DELVÄRDEN:

MARKHISTORIA

Markhistoria innebär människors avtryck på den omgivande miljön, det kan till exempel vara vägar, hamlade träd, odlingslandskap, alléer och husgrunder (Johansson, 2011, s. 12, 24).

SAMHÄLLSHISTORIA

Detta delvärde skildrar den rådande tidsandan, politiska värderingar och samhällsutvecklingen vid tiden för anläggandet (Johansson, 2011, s. 13, 24).

PARKARKITEKTUR

Delvärdet innebär att platsen är medvetet gestaltad utifrån en arkitektonisk stil, exempelvis engelska parker, naturparker och barockanläggningar (Johansson, 2011, s. 14, 24).

KONTINUITET

Detta delvärde har två olika betydelser, dels så kan delvärdet innebära att samma verksamhet har funnits på platsen under lång tid. Delvärdet kan också innebära avtryck av mänsklig påverkan från olika tidsperioder och skiftande verksamhet där många olika tidslager speglar en plats historia (Johansson, 2011, s. 15, 24).

TRADITION

Delvärdet tradition innebär att en plats är förknippad med en specifik nyttjande av platsen som sker kontinuerligt, exempel på detta är valborg och midsommar (Johansson, 2011, s. 16, 24).

PERSONHISTORIA

Delvärdet personhistoria innebär att en plats kan kopplas ihop med en specifik person, organisation eller grupp (Johansson, 2011, s. 17, 24).

FÖRSTÄRKANDE DELVÄRDEN:

SYMBOL

Det förstärkande delvärdet symbol innebär att en plats eller ett objekt kan symbolisera exempelvis en händelse, stad eller samhällsyttning (Johansson, 2011, s. 18, 26).

AUTENTICITET

Inom landskap används det förstärkande delvärdet autenticitet ofta för vedartat material exempelvis en ursprunglig trädallé. Förutom att autenticitet kan innebära ett ursprungligt innehåll kan det även innebära en autentisk form på växtmaterialet (Johansson, 2011, s. 19, 26).

PEDAGOGISKT VÄRDE

Det förstärkande delvärdet pedagogiskt värde innebär att en miljö på ett tydligt och pedagogiskt sätt kan visa på olika historiska händelser (Johansson, 2011, s. 20, 26).

SÄLLSYNTHET

Sällsynthet innebär inte automatiskt att en miljö har ett kulturhistoriskt värde, men hjälper till att förstärka andra delvärden, exempelvis kan sällsynthet förstärka en miljöns trädgårdshistoriska eller agrarhistoriska värden genom att det finns få exemplar (Johansson, 2011, s. 21, 26).

REPRESENTATIVITET

Delvärdet representativitet används när ett urval görs av ett flertal likvärdiga miljöer eller objekt för att representera ett kulturhistoriskt värde (Johansson, 2011, s. 22, 26).

UPPLEVELSE

Delvärdet upplevelse innebär att en miljö eller ett objekt exempelvis kan ge besökaren en upplevelse över platsens historia och hur människor tidigare har brukat platsen (Johansson, 2011, s. 23, 26).

INTERVJUSTUDIE

En intervjustudie genomfördes med Södermalms stadsdelsförvaltning samt med Kristinehovs Malmgård ekonomisk förening som bedriver verksamhet i Kristinehovs malmgårds lokaler i Kristinehovsparken. Södermalms stadsdelsförvaltning är ansvariga för förvaltningen av Kristinehovsparken och för ett framtida investeringsprojekt av parken. Syftet med intervjustudien var att ta reda på Södermalms stadsdelsförvaltnings och KHM ekonomisk förenings tankar kring utvecklingen av Kristinehovsparken, dess funktioner, historia och framtid.

De kvalitativa intervjuerna genomfördes som semistrukturerade intervjuer (Lantz, 1993, s.21) med Södermalms sdf och med KHM ekonomisk förening. Totalt genomfördes två intervjuer, vid båda intervjuerna intervjuades 2 personer tillsammans. Totalt intervjuades 4 personer; 2 personer från KHM ekonomisk förening samt 2 personer från Södermalms sdf. Valet av intervjupersoner genomfördes genom ett målinriktat urval för att intervju personer som är av betydelse för arbetets problemformulering (Bryman, 2011, s. 434). Intervjun på Södermalms sdf genomfördes med landskapsarkitekten Karin Mehlis samt med stadsmiljöchefen Kenneth Kempendahl, som tidigare arbetat som parkingenjör på stadsmiljöavdelningen på Södermalms sdf. Intervjun med KHM ekonomisk förening genomfördes med styrelseledamoten Anneli Schöldström och Anders Löfgren, ordförande och verksamhetsansvarig.

Intervjuerna med Södermalms sdf och KHM ekonomisk förening genomfördes separat vid olika tillfällen. Intervjun med Södermalms sdf genomfördes på deras kontor vid Medborgarplatsen och intervjun med KHM ekonomisk förening genomfördes i föreningens lokaler på Kristinehovs malmgård. Syftet med att intervju stadsdelsförvaltningen och föreningen separat var för att dessa parter har olika intressen i upprustningen av parken och jag ville därmed undvika att deras svar påverkades av att den andra parten var med och lyssnade. Båda parter jobbar dock mot ett gemensamt mål att upprusta parken till hur den kan ha sett ut på 1700-talet och därför var det även viktigt att se om deras tankar kring parkupprustningen skiljde sig åt.

Syftet med att välja semistrukturerade intervjuer som intervjuform var för att få en flexibel intervju där intervjupersonen har möjlighet att svara på frågorna på ett brett sätt kring de ämnen som berörs. Därmed får man som intervjuare ett svar som visar på vad intervjupersonen tycker är intressant i förhållande till frågorna som ställs. Denna intervjuform ger även möjligheten att komma med följdfrågor till intressanta ämnen som tas upp även fast de inte ingår i intervjuplanen (Bryman, 2011, s. 415).

Inför intervjuerna skapades en intervjuplan med utgångspunkt i en semistrukturerad intervju där olika frågeområden med följande följdfrågor skapades (Lantz, 1993, s. 68). Vid konstruktionen av intervjuplanen användes en mall med exempel på intervjuplaner från boken Intervjumetodik av Annika Lantz (1993, s. 68). Intervjuerna delades upp i tre frågeområden; parkens historia, parkens funktioner och parkens framtid. Intervjuplanen för båda intervjuerna presenteras som bilaga 1.

Båda parter fick samma frågeområden men frågorna inom varje frågeområde skiljde sig delvis åt eftersom

de har olika roller och delvis olika intressen i arbetet med upprustningen av parken. Södermalms sdf ser till alla södermalmsbors intressen medan KHM ekonomisk förening har ett särintresse.

Inför intervjuerna togs ett kartunderlag över Kristinehovsparken fram så att de intervjuade hade möjlighet under intervjun att peka på olika delar av parken för att undvika missförstånd över vilka delar av parken som nämndes. Kartunderlaget som användes under intervjun var från Stockholms stads Stockholmskarta i dpWebmap, se bilaga 2.

Intervjuerna dokumenterades med inspelning via mobiltelefon samt genom stödanteckningar under intervjun. Valet att använda inspelning av intervjun gjordes för att kunna gå tillbaka och lyssna på intervjun igen och kontrollera att svaren uppfattades på rätt sätt. Att inte behöva fokusera på att ta anteckningar under intervjun är även en fördel då man som intervjuare kan fokusera på det som sägs och följa upp intressant information som kommer fram under intervjun (Bryman, 2011, s. 428).

Efter genomförda intervjuer transkriberades de. Transkriberingen genererade en stor mängd textmaterial som sammanfattades till en kortare text med information relevant för arbetets problemformulering. Svaren presenterades med rubrikerna parkens historia, parkens funktioner och parkens framtid. Både Södermalms sdf samt KHM ekonomisk förening har därefter tagit del av sammanfattningen för att få en försäkran om att deras åsikter presenteras på ett för dem korrekt sätt.

GESTALTNING SOM METOD

I följande kapitel redovisas arbetets restaureringsprincip samt gestaltungsprocess.

RESTAURERINGSPRINCIP

Landskapsarkitekten Sven-Ingvar Andersson framhåller att det finns tre olika restaureringsmetoder att ta i beaktande vid restaurering av en park eller trädgård. De tre metoderna är renovering, rekonstruktion och fri förnyelse. Vid en rekonstruktion av en anläggning återskapas den historiskt korrekt med hjälp av bevarade planer och dokument. När en anläggning däremot delvis saknar historiska spår och/ eller bevarad dokumentation krävs en konstnärlig insats genom fri förnyelse (Randi Mossige-Norheim, 1992, s. 24).

Andersson menar dock att det är svårt att fullfölja en metod fullt ut i ett restaureringsprojekt och att en kombination av dessa tre metoder används i en stor utsträckning. Andersson framhåller att dessa metoder inte behöver följas fullt ut, utan att metoderna snarare ska göra en medveten om vad man gör vid en restaurering av en park eller trädgård. (Randi Mossige-Norheim, 1992, s. 24).

Eftersom den trädgård som tidigare hörde till Kristinehofs malmgård idag till största delen är bebyggd har jag valt att använda mig av Sven-Ingvars Anderssons restaureringsprincip fri förnyelse.

GESTALTUNGSPROCESS

Gestaltungsarbetet påbörjades med att studera parkens rumsligheter, vegetation, stråk och rörelsemönster genom enkla timskisser. Dessa skisser genomfördes i ett snabbt tempo så att det inte fanns någon möjlighet att kritisera eller värdera det som ritades. För att kunna få ut så mycket som möjligt av det initiala skissarbetet

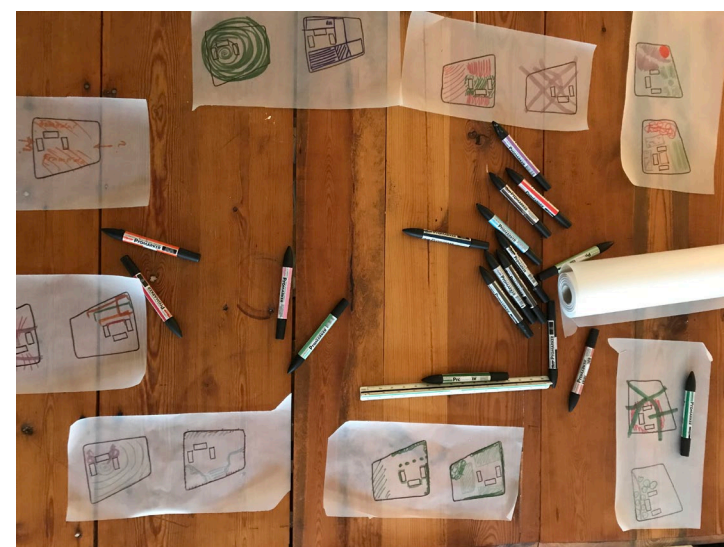
användes ett enkelt underlag där endast de befintliga byggnaderna var utmarkerade. Genom detta sätt, gick det inte att medvetet eller omedvetet förhålla sig till parkens befintliga strukturer såsom vägar, topografi med mera. Jag påbörjade det första skissarbetet tidigt under arbetets gång och hade därför varken närmare inventerat, eller analyserat parkens nuvarande utformning, dock så hade jag genomfört ett platsbesök. Jag tror att detta var en fördel då jag inte hade hunnit få en exakt uppfattning av platsen än.

Efter genomfört första skissarbete gick jag fort vidare till att skissa upp en första grov gestaltning av parken i sin helhet, se figur 3. Utifrån denna skiss har jag fortsatt gestaltungsarbetet genom att pröva nya lösningar och idéer vilket resulterat i flertalet genomarbetade förslag.

Skissandet för hand har i denna del av processen varvats parallellt med skissande i dator för att kunna rita upp rätt dimensioner av parkens olika rumsligheter. Parkens topografi har varit en utmaning och har undersökts mycket genom skissarbetet. Flera platsbesök har gjorts för att närmare kunna studera viktiga höjdskillnader inom parken.

Under arbetets gång har jag presenterat ett gestaltungs-förslag för Södermalms sdf samt KHM ekonomisk förening och fått in synpunkter som därefter har omarbetats. Ett förslag visades för allmänheten på Parkernas dag 2018.

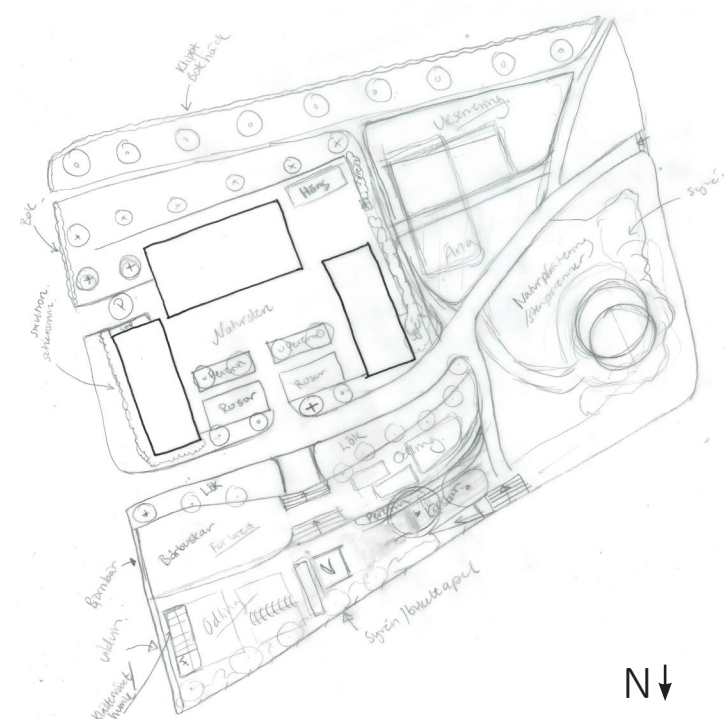
Trots att gestaltningen över Kristinehovsparken har ritats om många gånger finns fortfarande en viss likhet mellan den slutgiltiga gestaltningen och med den allra första grovskissen över parken.

Figur 2. Timskisser.

Figur 4. Analysskiss. Planen är ej skalenliga.

Figur 3. En första grov gestaltning av parken. Planen är ej skalenlig.

Figur 5. Vidareutvecklad gestaltning. Planen är ej skalenliga.

LITTERATURSTUDIE

I följande kapitel presenteras arbetets litteraturstudie.

UTVECKLINGEN AV STOCKHOLM

Stockholm anlades på 1250-talet och blev tidigt en viktig handelsstad. Stockholm var placerad på ön Stadsholmen vilket är nuvarande Gamla stan. Staden växte fort tack vare handeln och i början på 1500-talet bodde det cirka 6000 personer i staden (Stockholmskällan).

Stockholm omgärdades av en fästning som skydd mot fiender och Norrmalm och Södermalm låg utanför denna och fick därför inte bebyggas då bebyggelse skulle kunna nyttjas av fiender. Malmarna användes därför till bete av stadens djur och kungen hade även sina betesmarker på Norrmalm. Under senare delen av 1500-talet blev det däremot tillåtet att bebygga malmarna. I början på 1600-talet flyttades Stockholm försvar längre ut och malmarna fortsatte att bebyggas och en del borgare och adelsmän började även odla på malmarna för att tillgodose sig mat till det egna hushållet. Under mitten på 1600-talet ökade befolkningen i Stockholm markant vilket innebar att en planerad utbyggnad av malmarna behövde genomföras. Regleringen av malmarna innebar att gatorna gjordes raka med rätvinkliga kvarter men bebyggelsen var fortfarande en blandning av stenhus med stora trädgårdar, trähus och enklare sommarhus (Lindberg, 2002, ss. 10-15).

MALMGÅRDAR I STOCKHOLM

Från mitten av 1600-talet och under 1700-talet anlades många malmgårdar i Stockholm. Adel och borgare började anlägga malmgårdar för att kunna undgå stadens trängsel och dåliga förhållanden. Malmgården var framförallt under sommaren en tillflyktsort från staden. Att anlägga en malmgård var även ett sätt att visa att man hade det gott ställt och att man hade ett öga

för anläggning av den strikta trädgårdskonsten som då var på modet. Under 1700-talet var det även populärt att anlägga en malmgård bland borgare, arkitekter, konstnärer med flera (Efraimsson, 1998, ss. 42–43).

Malmgården byggdes med huvudbyggnad och flyglar som tillsammans med den tillhörande trädgården var anlagda symmetriskt utifrån en huvudaxel. Trädalléer anlades fram till gårdsplanen som omgärdades av ett trä- eller järnstaket. Ägarna till malmgården bodde ofta kvar inne i staden medan en trädgårdsmästare bodde permanent på malmgården och tog hand om trädgården. Efter ett tag valde dock många att lämna staden och bosätta sig permanent på malmgården (Flinck, 1994, s. 217).

En malmgård var framförallt en trädgård med odlingar av grönsaker, bär, frukter, kryddor och läkeväxter. Troligtvis odlades även prydnadsväxter för att bland annat kunna dekorera herrskapshem och kyrkor (Efraimsson, 1998, s. 42). En del av malmgårdens skörd skulle varje år gå till staden och malmgårdarna hade ofta även tobaksodling. Många av malmgårdarna var omgärdade av ett grått eller rött plank, och hade ofta en egen kvarn och även flera ekonomibyggnader som inte fick plats inne i staden. Det var även vanligt att det fanns ett lusthus och en karp- eller ruddamm i trädgården. (Lindberg, 2002, ss. 14-16).

PRESENTATION AV KRISTINEHOVSPARKEN

I följande kapitel presenteras Kristinehovsparken utifrån Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska värdering, sociotopkartan och Södermalms parkplan. Därefter presenteras parkens historia.

KULTURHISTORISKT VÄRDE

Stockholms stadsmuseum genomför kulturhistoriska värderingar i Stockholms stad på byggnader och bebyggelsemiljöer före år 1990. Resultatet av dessa värderingar presenteras med en kulturhistorisk klassificering med tre olika färger; grön, blå och gul. En blå klassificering innebär den högsta graden av kulturhistoriskt värde medan den gula representerar den lägsta. Kristinehovs malmgård är värderad som blå men parken i övrigt är inte inkluderad i denna värdering eftersom värderingen från Stockholms stadsmuseum endast inkluderar byggnader (Stockholm stadsmuseum) (Stockholm stad (a)).

SOCIOTOPKARTAN

I Stockholm stads sociotopkarta beskrivs Kristinehovsparken under namnet Graniten då kvarteret som parken upptar heter kv. Graniten. I sociotopkartan beskrivs parkens area som 7321 m² och att dess kvalitéer är grön oas och promenad (Stockholm stad (b)).

SÖDERMALMS PARKPLAN

Stockholm stads stadsdelsförvaltningar har utarbetat parkplaner för varje stadsdel som ett underlag för hur grönområden och parker inom varje stadsdel ska förvaltas och utvecklas. Den gällande parkplanen på Södermalm är från 2009 och arbetet med att ta fram en ny parkplan är påbörjat och beräknas att bli färdigt under 2019 (Stockholm stad (c)).

I Södermalms parkplan är Kristinehovsparken presenterad under namnet Graniten (som den tidigare kallats) istället för under namnet Kristinehovsparken. I parkplanen är parken klassad som ett 0,7 ha stort parkkvarter och bostadsnära park. Besöksstrycket i parken är lågt och parkens sociala värden är att parken är en grön oas och att man kan sitta i solen. Parkens ekologiska värden är att parken har ett flertal gamla träd. I parkplanen presenteras att målet med Kristinehovsparken är att utveckla och bevara parkens befintliga värden och karaktär. I parkplanen framgår det även att parken även har möjlighet att utvecklas och bli en resurs på parkfattiga Södermalm, exempelvis genom odling som skulle passa in i malmgårdens karaktär (Södermalms stadsdelsförvaltning, 2009, s. 100).

KRISTINEHOVSPARKENS HISTORIA

Grosshandlaren Georg Fredrik Diedrichsson lät bygga Kristinehofs malmgård år 1790 (Stadsholmen). Malmgården ritades av slottsmurmästaren Petrus Serén men den färdiga gården upprättades inte helt enligt de ursprungliga ritningarna. Huvudbyggnaden var tänkt att få två övervåningar men endast en blev verklighet (Lindberg, 2002, s. 79).

På egendomen låg förutom malmgården och dess två flyglar även uthus, vagnshus, portskjul, selkammare, portvaktstuga, iskällare, ladugård och stall. Intill malmgårdens västra flygel låg även ett orangeri. Trädgården som hörde till malmgården gick i terrasser ner mot det som idag är Brännkyrkagatan (tidigare Hornstullsgatan) (Lindberg, 2002, s. 79). Trädgården sköttes av en trädgårdsmästare och en trädgårdsgosse

och skörden av grönsaker och frukt gick både till hushållet och till försäljning (Kristinehofs Malmgård (a)).

Diedrichsson blev år 1799 ledamot av Gubbbusstyrelsen och vid sin död 1807 testamenterade han malmgården till Gubbbuset. Hans fru valde att flytta ifrån malmgården 1811 och Gubbbuset fick därmed tillträde till malmgården år 1812. Vid denna tidpunkt var egendomen ca 125 000 m² (Lindberg, 2002, ss. 79–80).

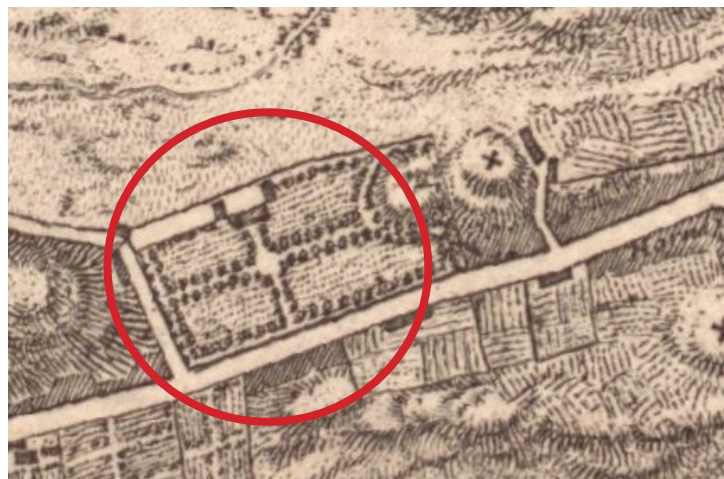
I samband med att Gubbbuset tog över Kristinehofs malmgård genomfördes ett flertal förändringar; bland annat byggdes malmgårdens två flyglar ut och år 1868 byggdes även ett annex (Lindberg, 2002, s. 80). Annexet är rivet men det var placerat intill det som idag är korsningen Lundagatan och Kristinehovsgatan. Allt eftersom har marken tillhörande Kristinehofs

malmgård sålts av, och år 1927 övertogs malmgården av Stockholm stad. Efter att Stockholm stad tagit över hyrdes lägenheter på malmgården ut som bostäder. Från 1943 hade Högalids Medborgarhusförening sin verksamhet i malmgårdens lokaler. Föreningen kunde under 1950-talet utöka sin verksamhet till hela huvudbyggnaden samt till en av flyglarna. Den andra flygeln användes av Vännernas samfund, Kväkarna (Lindberg, 2002, ss. 80–82). Från 2009 bedrivs föreningsverksamheten på gården av Kristinehofs Malmgård ekonomisk förening (Kristinehofs Malmgård (a)). Kväkarna bedriver fortfarande verksamhet i en av malmgårdens flyglar.

Enligt ritningar över kv. Graniten (Kristinehovsparken) från Stadsarkivet genomfördes en parkupprustning under 1930-talet med bland annat anläggning av en lekplats. Parken var då lika stor till ytan som den är

idag, se figur 11. Vid denna upprustning genomfördes bland annat en inventering av områdets dåvarande utformning. Den kartinventeringen är från 1937 (figur 10) och från denna går det bland annat att utläsa att området av parken som ligger på en terrassering ner mot Högalidsgatan användes som koloniland och trädgårdstappa. Från denna inventering går det även att utläsa att två trappor förband den nedre terrassen vid trädgårdstappen med den över marknivån vid lindallén intill entrén till malmgårdsbyggnaderna (Stockholm stads gatukontor (a)).

Förutom den dokumenterade parkupprustningen från 30-talet finns ingen information eller ritningar om ytterligare parkupprustningar av Kristinehovsparken. Lekplatsen som anlades under 30-talet finns dock ej kvar idag.

Figur 6. (Akrel, 1802-1805). Kartan visar Kristinehofs Malmgård med huvudbyggnad och 2 flyglar. Intill huvudbyggnaden ses den tillhörande trädgården med kvartersindelning och där varje kvarter är inramat med träd, troligtvis äppelträd.

Figur 7. (Stockholms stadsarkiv, 1863). Kartan visar förutom malmgårdens huvudbyggnad och de två tillhörande flyglarna också flera byggnader som hört till malmgården. Till vänster om den västra flygeln syns det tidigare orangeriet. Trädgårdens kvartersindelning syns tydligt söderut från huvudbyggnaden.

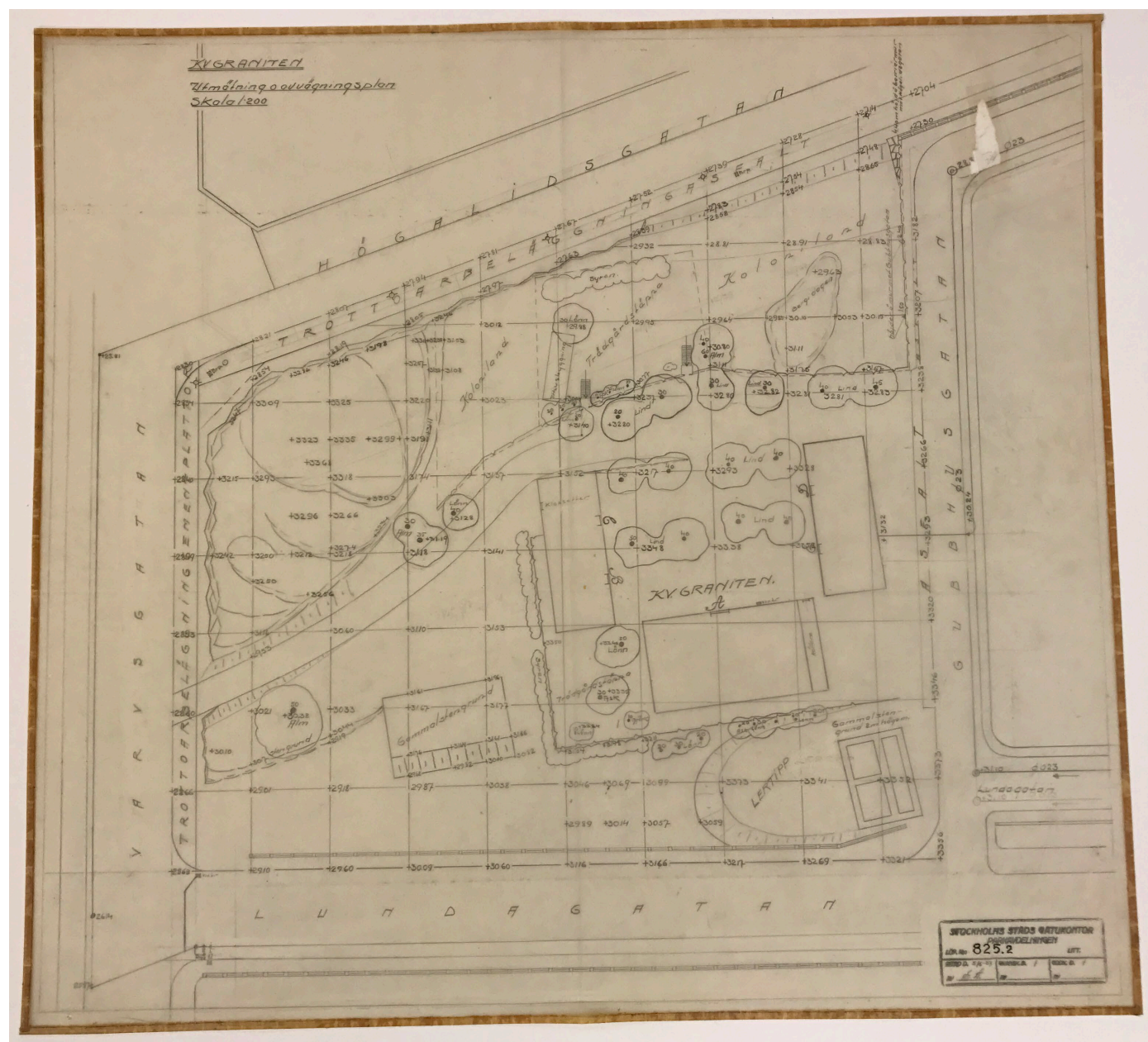

Figur 8. (Hanson & Pålman, 1930). Kartan visar att bebyggelsen i området runt Kristinehofs malmgård har krupit sig på. Lundagatan är anlagd och trädgården som hör till Kristinehofs malmgård har till stor del byggts bort. Många ekonomibyggnader tillhörande Kristinehofs malmgård finns fortfarande kvar vid denna tidpunkt.

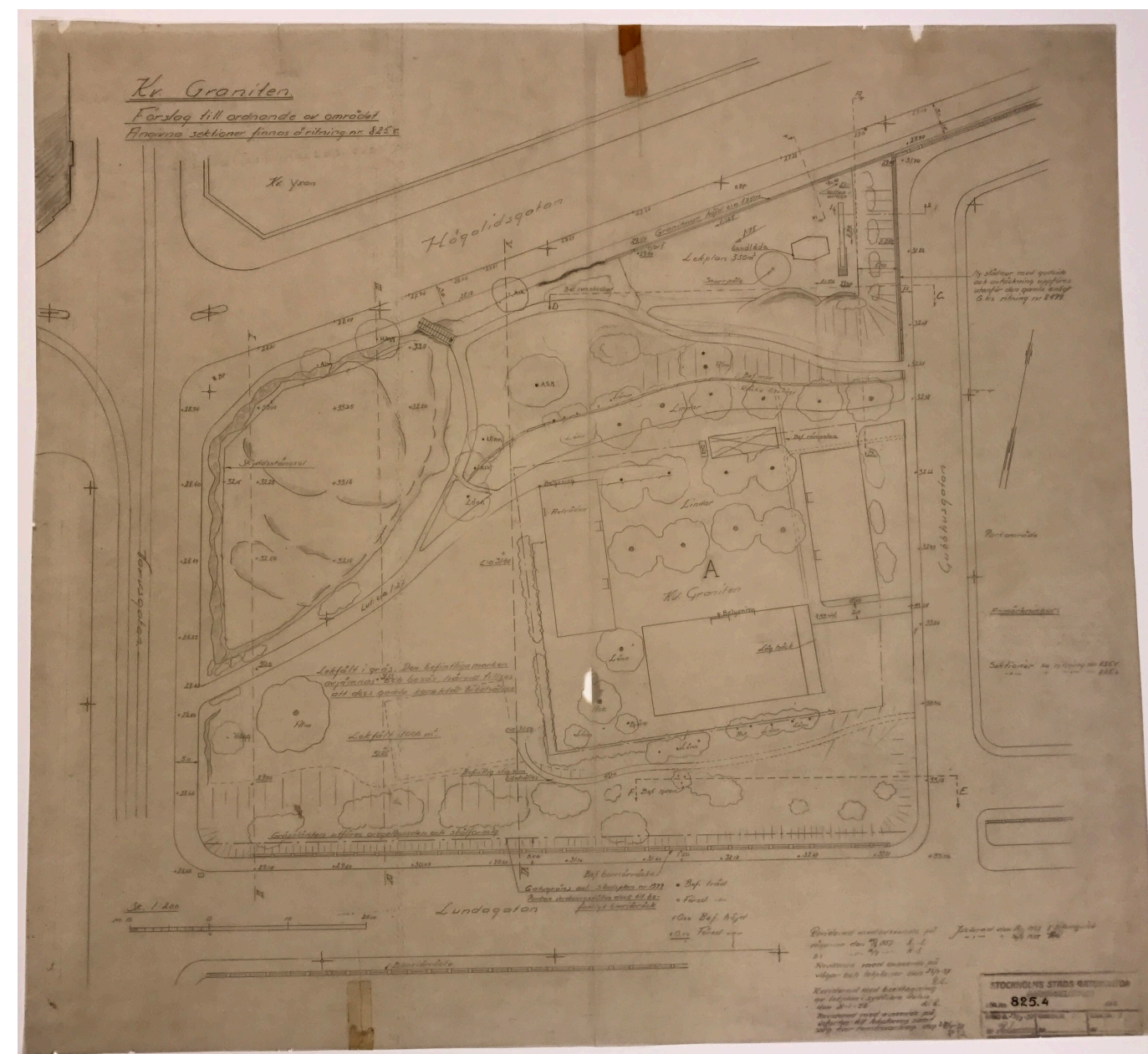

Figur 9. (Stockholms stadsingenjörskontor, 1940). Kartan visar att parkytan är samma som dagens yta där parken innefattar ett kvarter. Endast grundstrukturer av parken syns. Vägsträckningen i parken överensstämmer med dagens.

Figur 10. (Stockholm stads gatukontor (a), 1937). Inventeringsplan över kv. Graniten (Kristinehovsparken).

Figur 11. (Stockholm stads gatukontor (b), 1937). Illustrationsplan över kv. Graniten (Kristinehovsparken). Det finns flera illustrationsförslag över parken från denna tid, men detta är sannolikt det slutgiltiga förslaget som senare anlades då denna gestaltning till stor del överensstämmer med dagens utformning av parken.

PLATSINVENTERING

Platsinventeringen av Kristinehovsparken presenteras först med en inventeringsplan. Därefter beskrivs parken utifrån de fem områden som identifierades i samband med inventeringen. Områdena presenteras utifrån de övriga kategorierna som inventerades: vegetation, topografi, utrustning samt entréer och stråk. Sist beskrivs parken även som en helhet utifrån dessa inventeringskategorier.

OMRÅDEN

De fem olika delområdena av parken har jag valt att benämna Höjden, Dalen, Öppna ytan, Gårdsplanen och Terrassen.

Figur 12. Planen visar parkens olika rumsligheter. Planen är ej skalenlig.

TECKENFÖRKLARING

- alm
- ask
- belysning
- buskage
- bhpl busshållplats
- parksoffa
- dricksvattenfontän
- flaggstång
- hagg
- kastanj
- lind
- lind, hamlad
- lonn
- papperskorg
- rosenhagtorn
- äppelträd
- gärdesgård
- stenmur
- staket
- slänt
- höjdkurva

Figur 13. Inventeringsplan
Skala 1:600

HÖJDEN

Området ligger i parkens nordvästra del på en bergsknalle i korsningen mellan Varvsgatan och Högalidsgatan.

TOPOGRAFI

Härifrån har man utsikt över parken, omkringliggande bostadskvarter och den intilliggande Högalidsparken. Området ligger flera meter över gatunivån och avgränsas mot gatorna av en brant bergskärning. Den rådande topografin i kombination med att det saknas gångväg till området gör att platsen idag är svårtillgänglig.

VEGETATION

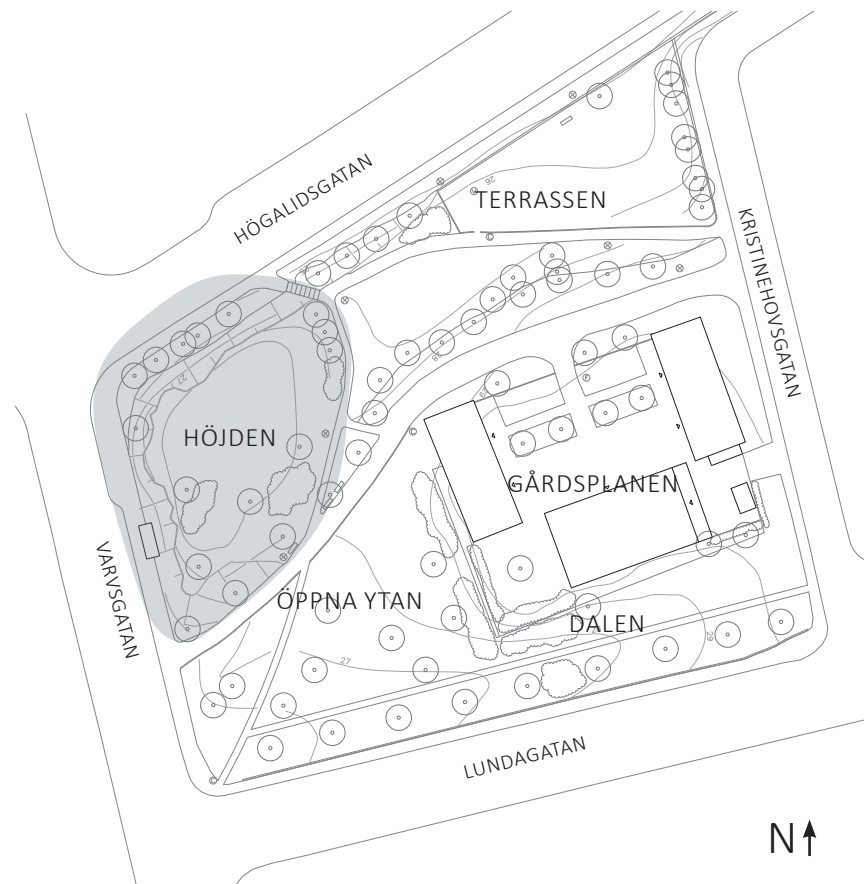
Området har en naturkaraktär med varierande vegetation, en mer sluten del med mindre träd, buskage och sly och en del som är öppen med berg i dagen och lägre gräsvegetation.

UTRUSTNING

På grund av den stora höjdskillnaden avgränsas området mot de intilliggande gatorna med ett Gunnebstängsel.

ENTRÉER OCH STRÅK

Ingen gångväg leder till området.

Figur 14. Det färgade området på kartan visar området Höjden.

Figur 15. Området har en naturkaraktär med berg i dagen och varierande vegetation med mindre träd, slybuskage och gräsvegetation.

Figur 16. Området ligger på en höjd och det saknas gångväg till området vilket gör platsen svårtillgänglig.

Figur 17. Från området har man utsikt över parken och omkringliggande kvarter.

TERRASSEN

Området Terrassen ligger i den norra delen av parken som angränsar mot Högalidsgatan. Den består av en öppen gräsyta och en inhägnad hundrastgård.

TOPOGRAFI

Området ligger på en terrass mellan Högalidsgatan och området Gårdsplanen, cirka 1,5 meter högre upp än gatan och nivåskillnaden tas upp av en stödmur i granit. Stödmuren löper inte hela vägen längs med gatan utan området närmast trappentrén avgränsas av berg i dagen. Mellan området Terrassen och Gårdsplanen löper en stödmur i granit som varierar i höjd mellan cirka 0,1 meter och 1,7 meter.

VEGETATION

Den västra delen av området Terrassen består av en gräsyta omgärdad av höga träd och ett äldre syrénbuskage. Under vegetationsperioden skuggar träden området. Hundrastgården utgörs av en öppen gräsyta med några mindre träd som står intill den höga stödmuren mot Kristinehovsgatan.

UTRUSTNING

Inom området finns det ett fåtal belysningsstolpar och i hundrastgården finns det en parkbänk. Hundrastgården omgärdas av ett Gunnebostängsel och intill entrén till hundrastgården finns en skräpkorg. I hundrastgården finns även en gammal dricksvattenfontän som ej längre är i bruk.

ENTRÉER OCH STRÅK

Mellan trappentrén från Högalidsgatan och den norra entrén från Kristinehovsgatan löper en grusbelagd sluttande gångväg, det norra stråket.

Figur 18. Det färgade området på kartan visar området Terrassen. N ↑

Figur 19. De röda markeringarna visar parkens stenmurar. N ↑

Figur 20. Bilden visar det norra stråket som löper genom området Terrassen. Till höger i bild syns hundrastgården.

Figur 21. Bilden visar parken från trappentrén vid Högalidsgatan.

Figur 22. Området har en öppen gräsyta som under vegetationsperioden skuggas av de omgivande träden.

GÅRDSPLANEN

Området Gårdsplanen ligger i parkens östra del i närheten av Kristinehovsgatan.

TOPOGRAFI

Gårdsplanen och de tre malmgårdsbyggnaderna ligger på en höjd och avgränsas till övriga delar av parken av granitmurar i varierande höjd.

VEGETATION

På gårdsplanen står fyra hamlade lindar i två rektangulära planteringsytor. Totalt finns det fyra planteringsytor med perenner på gårdsplanen. Utanför smidesstaketet som avgränsar gårdsplanen mot huvudstråket står tre hamlade lindar.

Ytan mellan huvudbyggnaden och den västra flygeln är inte tillgänglig för allmänheten. Området hör idag till hyresgästerna i den västra flygeln. Vegetationen i denna del består av gräs omgärdat av syrenbuskage och i mitten av denna yta står en toppkapad ask.

På ytan mellan huvudbyggnaden och den östra flygeln finns ett höns hus och ett sophus. Ytan används även som uppställningsplats av diverse föremål; utemöbler, grill och trädgårdsredskap. Hela ytan omgärdas av ett trästaket och av en klippt häck. I den klippta häcken står även två äppelträd.

UTRUSTNING

Markmaterialet på gårdsplanen består av grus och betongplattor och längs med husfasaderna ligger en bred fris av storgatsten och kullersten. Intill entrén till huvudbyggnaden finns en stor öppen grusyta med utemöbler. I en av planteringsytorna står även en flaggstång. Gårdsplanen avgränsas mot huvudstråket av ett smidesstaket.

ENTRÉER OCH STRÅK

Entrén till området är från huvudstråket.

Figur 23. Det färgade området på kartan visar området Gårdsplanen.

Figur 24. Gårdsplanen sett från parkens huvudstråk. Ett smidesstaket med grind avgränsar gårdsplanen mot huvudstråket.

Figur 25. Markmaterialet på gårdsplanen består av grus samt av betongplattor för att göra ytan tillgänglig.

Figur 26. Den öppna grusytan framför entrén till huvudbyggnaden ger plats till flera olika sittgrupper på gårdsplanen.

Figur 27. Hönshuset sett från Kristinehovsgatan. Området omringas av en klippt häck och ett trästaket.

Figur 30. Ytan mellan huvudbyggnaden och den västra flygeln är avspärrad och inte tillgänglig för allmänheten. Ytan omgärdas av buskage. I mitten står en toppkapad ask.

Figur 28. Entré från gårdsplanen till hönshuset.

Figur 29. Förutom det röda hönshuset finns även ett soprum till vänster i bild. Ytan används även som uppställningsplats för bland annat trädgårdsmöbler och redskap.

ÖPPNA YTAN

Området ligger i parkens sydvästra del och består av en öppen gräsyta.

TOPOGRAFI

Området har en böljande form och sluttar från huvudstråket ner mot entrén i korsningen Varvsgatan och Lundagatan.

VEGETATION

Området består av en öppen gräsyta med några enstaka träd. Mot Varvsgatan och mot den västra flygeln står äldre almar och i mitten av gräsytan står en lind, en rosenhagtorn samt två kastanjer. Intill den västra flygeln finns flera syrenbuskage.

UTRUSTNING

Längs huvudstråket går en gärdesgård som avgränsar stråket från gräsytan. Det finns en öppning i gärdesgården för besökare som kommer från entrén i korsningen Lundagatan och Varvsgatan. Längs stråket står tre bänkar i söderläge.

ENTRÉER OCH STRÅK

Härifrån finns det två entréer in till parken. En i korsningen Lundagatan och Varvsgatan och en från Varvsgatan som hör till parkens huvudstråk. Entrén i korsningen Lundagatan och Varvsgatan består av en upptrampad stig över gräsytan och som ansluter till huvudstråket.

Figur 31. Det färgade området på kartan visar området Öppna ytan.

Figur 32. Gräsytan avgränsas mot huvudstråket av en gärdesgård.

Figur 33. Den öppna gräsytan har en böljande karaktär.

Figur 34. Området avgränsas mot Lundagatan av en lindallé.

DALEN

Området Dalen ligger i parkens södra del mellan malmgårdsbyggnaderna och Lundagatan.

TOPOGRAFI

Området har en skålformad form mellan Lundagatan och malmgårdsbyggnaderna. Marken sluttar även från Kristinehovsgatan ner mot Varvsgatan. Marknivån på den intilliggande Lundagatan ligger även något högre än marknivån i parken.

VEGETATION

En lindallé mot Lundagatan skärmar av parken mot det intilliggande bostadskvarteret. En stor ask växer ut från stenmuren som omgärdar malmgårdsbyggnaderna. Intill asken finns ett flertal äldre syrénbuskage. Den östra delen av området består av en öppen gräsyta. Under vegetationsperioden får området en sluten karaktär på grund av det täta vegetationsskiktet.

UTRUSTNING

Ut mot Lundagatan avgränsas området av ett äldre staket som består av betongpollare och av räcke i metall.

ENTRÉER OCH STRÅK

Genom området går en upptrampad stig som förbinder Kristinehovsgatan med entrén i korsningen Lundagatan och Varvsgatan.

Figur 35. Det färgade området på kartan visar området Dalen.

Figur 36. Området söder om huvudbyggnaden har en skålformad utformning med en lindallé mot Lundagatan.

Figur 37. Under vegetationsperioden får området en sluten karaktär på grund av det täta vegetationsskiktet.

Figur 38. En upptrampad stig går genom området och förbinder Kristinehovsgatan med Varvsgatan.

PARKEN SOM HELHET

I följande kapitel presenteras parken som en helhet utifrån kategorierna topografi, vegetation, utrustning samt entréer och stråk.

TOPOGRAFI

Parken har som helhet en mycket varierande topografi med en höjdskillnad på drygt 4 meter mellan parkens lägsta och högsta punkt. De två högsta punkterna i parken är inom områdena Gårdsplanen och Højden.

Fyra stödmurar i granit tar upp höjdskillnader i parken och mot de omgivande gatorna. En stödmur tar upp höjdskillnaden från den lägre belägna Högalidsgatan och området Terrassen i parken. En annan stödmur tar upp höjdskillnaden mellan området Terrassen och Kristinehovsgatan vars marknivå är högre än parkens.

Inom parken finns två stödmurar som delar upp parken i olika nivåer. En stödmur skiljer området Terrassen från huvudstråket och det intilliggande området Gårdsplanen. Gårdsplanen är i sin tur placerad ovanpå en stödmur.

UTRUSTNING

De skräpkorgar, lyktstolpar och parkbänkar som finns i parken idag är av standardmodell som används i parkmiljöer idag. Utemöblerna som finns på gårdsplanen tillhör Kristinehovs malmgård och är av varierande modeller.

Fem olika typer av staket finns i parken idag. Längs med delar av huvudstråket löper en gärdesgård och ut mot Lundagatan finns ett äldre staket med betongpollare och stålräcke. Runt området vid hönshuset finns ett enklare trästaket och vid Malmgården löper ett smidesstaket med grind ut mot huvudstråket. På två platser i parken finns även Gunnebostängsel.

VEGETATION

Vegetationen i parken består främst av träd, ett bestånd av äldre träd av lind, alm, ask, lönn, kastanj, hägg, äppelträd och rosenhagtorn, men även äldre buskage av syrén och sly av bland annat alm och ask.

Det finns två lindalléer i parken, en längs med huvudstråket i parken och en utmed Lundagatan. Lindallén längs huvudstråket består av äldre, toppkapade lindar som har släppts upp. Den andra allén utmed Lundagatan består av lindar som är cirka 30 år gamla. På gårdsplanen står hamlade lindar och där finns det även fyra perennplanteringar.

ENTRÉER OCH STRÅK

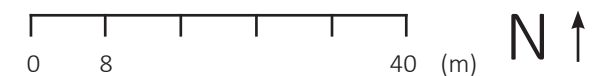
Det finns sex entréer till Kristinehovsparken. Entrén från Varvsgatan samt den mittersta entrén från Kristinehovsgatan sammanbinder parkens huvudstråk. Huvudstråket är det enda stråket i parken som är asfalterat.

Entrén från Högalidsgatan består av en trappa utan barnvagnsramp. Denna entré sammanbinder det norra stråket med den norra entrén från Kristinehovsgatan. Markmaterialet på det norra stråket är stenmjöl.

I korsningen Varvsgatan och Lundagatan finns en upptrampad entré. Utifrån denna entré löper två upptrampade stigar; en till huvudstråket och en till södra stråket. Entrén från Kristinehovsgatan är endast en upptrampad informell entré.

Figur 39. Kartan visar parkens olika entréer och stråk.
Skala 1:800

Figur 40. Till vänster ses entrén till parken från korsningen Lundagatan och Varvsgatan och till höger ses entrén från Varvsgatan som hör till parkens huvudstråk.

Figur 43. En stenmur skiljer huvudstråket från norra stråket som går genom området Terrassen.

Figur 41. Entrén från Kristinehovsgatan är uppdelad i två mindre entréer: entrén till vänster hör till parkens huvudstråk medan entrén till höger hör till norra stråket.

Figur 42. Trappentrén från Högalidsgatan.

Figur 44. Entrén från Varvsgatan tillhör parkens huvudstråk. Huvudstråket är asfaltsbelagt men entrén från Varvsgatan har en kraftig lutning.

Figur 45. Entrén till parken från Kristinehovsgatan som hör till parkens huvudstråk.

PLATSANALYS

Platsanalysen består av två analysmetoder. Den första delen är en SWOT-analys utifrån ekologiska och sociala aspekter. Den andra delen är en kulturhistorisk värdering utifrån metoden Kulturhistorisk värdering av parker och grönområden.

SWOT-ANALYS

I följande kapitel presenteras en swot-analys av Kristinehovsparken. Analysen redovisas utifrån rubrikerna ekologiska- och sociala aspekter. Styrkor och svagheter utgår från dagens förutsättningar medan hot och möjligheter utgår från parken ur ett framtidsperspektiv.

STYRKOR

Nedan presenteras analysen av Kristinehovsparkens styrkor.

EKOLOGISKA ASPEKTER

En styrka med Kristinehovsparken är att den har ett uppvuxet trädbestånd vilket ger parken en lummig karaktär med mycket skugga under vegetationsperioden. Idag finns det två lindalléer; en äldre lindallé längs huvudstråket och en lindallé med yngre träd längs Lundagatan. Lindalléerna har ett viktigt kulturhistoriskt värde och en styrka är att alléerna är anlagda under olika tidsperioder vilket gör att det på lång sikt kommer finnas alléträd i parken. Lindalléerna bidrar, tillsammans med de hamlade lindarna på gårdsplanen, till parkens historiska karaktär och är exempel på historiska stilideal som tidigare varit på platsen. En annan styrka är att träden kan fungera som habitat för olika växt- och djurarter. I parken finns även ett stort bestånd av den fleråriga örten hålnunneört.

Föreningen på Kristinehovs Malmgård är med i ett projekt där de arbetar för de öländska dvärghönsens överlevnad. Hönsen är utrotningshotade och därför viktiga ur ett ekologiskt perspektiv.

SOCIALA ASPEKTER

En styrka med parken är Kristinehovs Malmgård med sin historiska karaktär. Malmgårdsbyggnaderna är placerade på en höjd i parken vilket bidrar till att de har en central betydelse i parken. Kristinehovs malmgård är en viktig social mötesplats där verksamheten som bedrivs på malmgården lockar många besökare. De aktiviteter som sker i och kring malmgården skapar en livfullare park och som även bidrar till att parken upplevs trygg.

Hönsen i parken är en viktig besöksattraktion. Hundrastgården är en mötesplats för hundägarna i närområdet under större delen av dygnet.

SLUTKOMMENTAR

Utifrån analysen av styrkor tar jag med mig följande i det fortsatta arbetet:

- Hönsen har en betydande roll i parken och dess roll behöver förstärkas ytterligare.
- Kristinehovs malmgård har en viktig historisk karaktär.
- Verksamheten på Kristinehovs malmgård är en central mötesplats i parken.
- Lindalléerna och de hamlade lindarna är viktiga ekologiska värden som bidrar till parkens historiska karaktär.

SVAGHETER

Nedan presenteras analysen av Kristinehovsparkens svagheter.

EKOLOGISKA ASPEKTER

Parken har många uppvuxna gamla träd men föryngringen av trädbeståndet är bristfällig. Detta innebär att när de äldre träden behöver tas ner så kommer det ta många år innan parken återfår sin lummiga karaktär. De uppvuxna träden skapar mycket skugga och ger på vissa platser av parken en sluten karaktär med mycket litet ljusinsläpp. Gräsyterna i parken är delvis slitna och detta förstärks av upptrampade stigar som korsar gräsyterna. Träden skuggar stora delar av gräsyterna vilket bidrar till att gräset inte får tillräckligt mycket solljus, vilket påverkar slitaget negativt.

Delar av trädbeståndet består även av alm och ask som drabbas av almsjuka respektive askskottssjuka. Det innebär att dessa träd kommer att behöva fällas på sikt i takt med att de drabbas av sjukdomarna.

På gårdsplanen finns flera planteringsytor med perenner, i övrigt saknas perenner i parken. Utifrån ett ekologiskt perspektiv är detta en svaghet då det därmed finns få växter som gynnar pollinatörer.

SOCIALA ASPEKTER

Parken har en privat karaktär med otydliga entréer som inte lockar in besökare till parken. Alla gångvägar och entréer är inte tillgänglighetsanpassade och inte heller anpassade till dagens rörelsemönster då parken har flera upptrampade stigar och entréer.

Förutom sittplatserna på gårdsplanen saknas det sittplatser i parken. Parken har endast två tydliga mötesplatser, hundrastgården samt Kristinehovs Malmgård, i övrigt saknar parken mötesplatser och

tydliga funktioner. Hundrastgården är sliten och tar upp en stor del av parkens totala yta och används bara av hundägare. Den avgränsas mot Högalidsgatan av ett Gunnebostängsel vilket gör att hundrastgården upplevs som oskyddad, detta förstärks av höjdskillnaden mellan parken och gatan.

En svaghet är att parkens olika områden inte hänger ihop med varandra. En bidragande orsak till detta är parkens topografi och tillsammans med en bristande gångvägsstruktur gör det att områdena inte är sammanlänkade på ett bra sätt. Stenmuren och gärdesgården längs huvudstråket förstärker barriärerna i parken. Parken är svår att överblicka, delvis på grund av topografin men också på att malmgårdsbyggnaderna är placerade centralt i parken och skärmar av sikten i parken.

Området kring hönshuset har en privat karaktär, inhägnat med ett staket och en klippt häck utan tydlig entré. Området används även som en uppställningsplats för olika saker vilket bidrar till känslan att besökarna kommer in på Kristinehovs Malmgårds privata bakgård. Hönsen är en viktig attraktion för parkbesökarna men samtidigt upplevs hönshuset som undàngömt. Hönsen har dock möjlighet att gå fritt i parken under dagtid och hönshusets placering nära Kristinehovsgatan bidrar till att hönsen ibland vistas på Kristinehovsgatan vilket är trafikfarligt.

De kulturhistoriska värdena i parken framträder inte så tydligt. En svaghet är att malmgårdsbyggnaderna med gårdsplanen hänger dåligt samman med parken i övrigt och att området har en privat karaktär. Området mellan huvudbyggnaden och den västra flygeln är heller inte tillgänglig för allmänheten. Att parken inte är sammanlänkad med malmgårdsbyggnaderna beror delvis på att parken är uppdelad mellan olika ansvarsområden inom Stockholms stad, där

Södermalms stadsdelsförvaltning ansvarar över parkmarken medan Stadsholmen ansvarar över malmgårdsbyggnaderna och gårdsplanen.

SLUTKOMMENTAR

Utifrån analysen av svagheter tar jag med mig följande i det fortsatta arbetet:

- Fler aktiviteter och tydligare funktioner behövs i parken.
- Det behövs fler mötesplatser och sittplatser.
- Hönshuset behöver få en mer central placering i parken.
- Trädförnygring av befintligt växtmaterial samt plantering av nya träd bör göras.
- Tydligare entréer för att locka besökare till parken.
- Ge parken en offentlig karaktär.

MÖJLIGHETER

Nedan presenteras analysen av Kristinehovsparkens möjligheter.

EKOLOGISKA ASPEKTER

Parkens biologiska värden kan ökas i framtiden, genom att skapa möjlighet till odling, förnygra trädbeståndet och tillföra flera perennplanteringar. Det finns även möjlighet till att använda en annan typ av växtmaterial samt andra odlingstekniker i parken som var vanliga under 1700-talet. Det skulle förstärka den biologiska mångfalden och skapa ett tydligt pedagogiskt värde.

SOCIALA ASPEKTER

Fler funktioner och mötesplatser kan bidra till att parken blir en mötesplats för flera olika målgrupper och därigenom skapas en mer offentlig karaktär som gör att fler människor väljer att vistas i parken. Fler aktiviteter kan även skapa ett större engagemang från medborgare.

Verksamheten på malmgården kan med fördel sammankopplas med parken i övrigt så att parken upplevs som en helhet och därmed mindre privat. Parkens position som kulturhistoriskt centrum kan komma att höjas i samband med att de historiska värdena förstärks och det kan i sin tur leda till ett ökat antal besökare och engagemang från medborgare.

SLUTKOMMENTAR

Utifrån analysen av möjligheter tar jag med mig följande i det fortsatta arbetet:

- Fler funktioner för olika målgrupper behövs i parken.
- Odling har både ett ekologiskt och pedagogiskt värde och kan även bidra med en ökad gemenskap mellan människor.

HOT

Nedan presenteras analysen av Kristinehovsparkens hot.

EKOLOGISKA ASPEKTER

Fler bostäder planeras i närområdet och parken kommer då att fungera som kvarterspark för fler människor i framtiden. Ett ökat antal besökare kommer medföra ett högre slitage av parken, och detta i kombination med fler funktioner i parken och mer skötselintensiva ytor leder till ökade skötselkostnader.

Ett hot är att om den ökade skötselnivån inte efterlevs kommer det innebära att parkens ekologiska och kulturhistoriska värden inte förvaltas på rätt sätt. På längre sikt innebär det att dessa värden minskar och att parken kommer att förfalla.

Ett hot är att om kontinuerlig förnygring av trädbeståndet inte genomförs kommer det, på lång sikt, påverka lummigheten i parken.

KHM ekonomisk förening som har sin verksamhet på Kristinehovs malmgård har ett stort engagemang för parken och vill gärna vara med och sköta delar av parken i framtiden. Andra hot är om föreningen i framtiden flyttar sin verksamhet till en annan plats, om de inte vill eller har möjlighet att vara med och sköta parken i framtiden. Ytterligare ett hot kan vara att parken upplevs mer privat om föreningen tar över och sköter vissa delar av parken.

SOCIALA ASPEKTER

Ett hot utifrån sociala aspekter är om hundrastgården flyttas från parken till en närliggande plats kan det innebära en ökning av antalet lösspringande hundar igen vilket var fallet innan hundrastgården byggdes. Om hundrastgården flyttas finns risken att färre människor besöker parken då många av dagens parkbesökare är hundägare.

Ett hot kan vara att föreningen lägger ner eller flyttar sin verksamhet som är en viktig mötesplats för många och som bidrar till tryggheten i parken. Ett annat hot är att parken upplevs som privat och att människor därmed väljer att inte vistas i parken.

SLUTKOMMENTAR

Utifrån analysen av hot tar jag med mig följande i det fortsatta arbetet:

- Parkytorna bör vara flexibla för att kunna möta ändrade skötselkrav och sociala behov.
- Parken bör utformas utifrån att skötseln utförs av förvaltningens entreprenörer och att skötseln inte är beroende av föreningens engagemang.

KULTURHISTORISK VÄRDERING

I följande kapitel presenteras en kulturhistorisk värdering av Kristinehovsparken med utgångspunkt i metoden Kulturhistorisk bedömning av parker och grönområden - en metodutveckling av Klara Johansson på Stockholms stadsmuseum. Den kulturhistoriska värderingen är uppdelad i huvudkategorierna delvärden och förstärkande delvärden.

DELVÄRDEN

Delvärden presenteras utifrån underkategorierna: markhistoria, samhällshistoria, parkarkitektur, kontinuitet, tradition och personhistoria.

MARKHISTORIA

Namnet Kristinehovsparken kan kopplas till Kristinehovs malmgård som byggdes i slutet på 1700-talet, vars huvudbyggnad samt två flyglar fortfarande finns kvar i parken. Huvudstråket genom parken har funnits länge, samma sträckning av stråket syns på flera historiska kartor. Stenmuren intill huvudstråket samt stenmurarna runt malmgården visar på platsens markhistoria. Lindallén längs huvudstråket består av gamla lindar som tidigare toppkapats, på gårdsplanen står några äldre hamlade lindar. Tillsammans visar dessa träd att de är en del av platsens biologiska kulturarv.

SAMHÄLLSHISTORIA

Den ursprungliga trädgården som anlades på platsen under sent 1700-tal visar på en del av Stockholms utveckling då borgare och adel anlade trädgårdar utanför staden för att kunna odla.

PARKARKITEKTUR

Platsen visar spår av en malmgårdsträdgård från 1700-talet med lindallén längs huvudstråket och de hamlade lindarna på gårdsplanen. På historiska kartor över malmgården syns även en kvartersindelning av trädgården i den del av parken som idag är bebyggd.

KONTINUITET

Platsen har inga tydliga kontinuitetsvärden, men det finns vaga spår från olika tidsepoker där de tydligaste spåren kommer från 1700-talet när malmgården anlades; huvudstråket, stenmurarna, lindallén längs huvudstråket och hamlade lindar på gårdsplanen.

TRADITION

Det finns ingen specifik tradition eller nyttjande som är kopplat till platsen.

PERSONHISTORIA

Det finns ingen specifik person eller organisation av betydelse som kan kopplas till platsen.

FÖRSTÄRKANDE DELVÄRDEN

Förstärkande delvärden presenteras utifrån underkategorierna: symbol, autenticitet, pedagogiskt värde, sällsynthet, representativitet och upplevelse.

SYMBOL

Platsen har inga speciella symboliska värden.

AUTENTICITET

Lindallén längs huvudstråket och de hamlade lindarna på gårdsplanen bidrar till platsens autenticitet eftersom de troligen stått där sedan byggnaderna och den tidigare trädgården anlades.

PEDAGOGISKT VÄRDE

Platsen har idag ett lågt pedagogiskt värde då de kulturhistoriska värdena framhävs dåligt, vilket gör det svårt att förstå värdenas betydelse och historiska sammanhang.

SÄLLSYNTHET

Platsen är relativt sällsynt då få malmgårdar och trädgårdar finns bevarade. Sällsyntheten förstärker platsens markhistoriska- och samhällshistoriska värde.

REPRESENTATIVITET

Platsen har inget stort representativt värde eftersom större delen av den ursprungliga trädgården är bebyggd.

UPPLEVELSE

De upplevelsemässiga värdena är malmgårdsbyggnaderna samt de hamlade lindarna som ger platsen en historisk karaktär.

SLUTKOMMENTAR

Utifrån den kulturhistoriska bedömningen tar jag med mig följande i det fortsatta arbetet:

- Platsens främsta kulturhistoriska värden är de markhistoriska och de samhällshistoriska värdena.

- Platsens pedagogiska och upplevelsemässiga värden kan öka om de markhistoriskt- och samhällshistoriskt värdefulla kvaliteterna i samband med en omsorgsfull upprustning framhävs.

INTERVJUER

I följande kapitel presenteras två sammanfattningar av de två intervjuer som genomfördes under våren 2018 med Södermalms stadsdelsförvaltning och med Kristinehavs Malmgård ekonomisk förening.

INTERVJU MED KRISTINEHOVS MALMGÅRD EKONOMISK FÖRENING

Nedan presenteras en sammanfattning av intervjun med Anneli Schöldström samt Anders Löfgren från Kristinehavs Malmgård ekonomisk förening.

PARKENS HISTORIA

Anneli Schöldström och Anders Löfgren anser inte att Kristinehovsparkens estetik och vegetation representerar 1700-tals stilen i tillräckligt hög grad. KHM ekonomisk förening arbetar med att återskapa 1700-tals miljön i de befintliga malmgårdsbyggnaderna. I takt med att deras restaureringsprojektet har utvecklats har de nu även påbörjat arbetet med utemiljön, och då med gårdsplanen som hör till malmgårdsbyggnaderna.

Precis som med arbetet med inomhusmiljön anser de att arbetet med utemiljön är ett levande projekt som alltid kommer att fortgå. När de började sin verksamhet 2009 hade gården 17 000 besökare och 2017 nästan 57 000 besökare. Att besökarantalet vuxit beror på att den offentliga verksamheten kontinuerligt har utvecklats vilket bidragit till att människor tycker om och knyter an till malmgården och parken.

Verksamheten som KHM ekonomisk förening bedriver kan delas upp i tre delar. En del är handikapporganisationer och missbrukarföreningar som har verksamhet på malmgården. En annan del är föreningsverksamheten som består av olika kulturföreningar, där de flesta har en koppling till 1700-talet. De flesta föreningarna är med och driver

verksamheten på malmgården. Bröllop, begravningar, dop och fester som äger rum i malmgårdens lokaler är också en del av verksamheten.

I nästan 15 år har KHM ekonomisk förening anlitats av Linnéträdgården och Linnés Hammarby i Uppsala för att komma med förslag kring bland annat kläder och musik kopplat till 1700-talet. Medlemmarna i föreningen är kunniga vad gäller detta och vill även göra trädgården lika bra för att skapa en helhet i parken.

Deras tanke är att utforma en genuin 1700-tals park som inte ska upplevas som ett konstgjort, återskapat 1700-tal. De vill att varje del i parken ska återge en genuin känsla så att parken upplevs som en helhet som harmonierar med det föreningen har jobbat med hittills. Föreningen har tittat på gamla fotografier för att se hur det tidigare har sett ut på platsen och funderar på hur man utifrån dagens förutsättningar kan återskapa, eller plocka upp delar av det som var, trots att det ursprungliga området som hörde till malmgården var mycket större.

Anneli Schöldström och Anders Löfgren är inte intresserade av att lyfta fram en annan tidsepok utan man vill att 1700-talet ska vara tyngdpunkten för parkens utformning. Grunden är 1790-talet då Malmgården byggdes men man kan tänka sig att plocka upp något från en tidigare tidsepok om det har ett pedagogiskt värde eftersom KHM ekonomisk förening arbetar för att besökarna ska få uppleva

en del av Stockholms historia. De berättar att riksantikvarieämbetet bedömt att stenmuren, som skiljer huvudstråket från området vid hundrastgården, som en av de mest intressanta 1600-tals murarna i Stockholm.

Angående estetiken i parken i allmänhet anser Anders Löfgren att det fortfarande finns en grundstruktur som är kvar sedan parken planerades och att den bör lyftas fram.

Anneli Schöldström och Anders Löfgren framhäver att det är viktigt att tänka på detaljerna gällande utrustning vid en upprustning av parken. Papperskorgarna och parksofforna som finns i parken idag är moderna och de vill gärna byta ut dessa till mer tidstypiska modeller som passar in i 1700-tals temat. De ger även förslag på att ha parkbänkar runt några träd. En annan detalj från 1700-talet som de vill ha med är ett lusthus på höjden för att lyfta fram platsen som idag är svårtillgänglig. Platsen skulle då kunna bli ett utflyktsmål för förskolor och för äldre som kan komma dit och fika.

När Kristinehavs malmgård byggdes fanns en stor bruksträdgård som hörde till gården med olika odlingar och äppelodlingar. Tomten sträckte sig då ända ner till Söder Mälarstrand åt ena hållet och ner till Tantolunden åt andra hållet. Föreningen vill gärna utveckla parken mer mot en bruksträdgård och plantera nyttoväxter i parken och återskapa äppelodlingen i en liten omfattning. De vill att det ska finnas någonting som man både kan se, känna på, lukta på och helst smaka på och att detta ska kunna göras av alla åldersgrupper. Anders Löfgren framhäver att parken måste vara spännande där man ska kunna komma tillbaka och upptäcka nya saker som förändrar ens sinne. Anneli Schöldström framhäver även önskemål om att bygga upp parkens olika rumsligheter utifrån olika teman, där man kan få dofta och känna, vila och leka.

Anneli Schöldström och Anders Löfgren har även talat med Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl på Södermalms stadsdelsförvaltning om ett orangeri där man skulle kunna ha ett café och växtodling, likt Rosendal på Djurgården i Stockholm men i en mindre skala. Det har tidigare funnits en lada på gården men man har inte konkret landat i var man skulle kunna placera den eller hur den skulle användas. De påpekar dock att detta skulle kunna vara intressant om man ska ha ökad odling i parken då man behöver utrymme för att förvara redskap.

Angående vegetationen i parken vill Anneli Schöldström och Anders Löfgren gärna ha en lägre häck utmed Lundagatan istället för det staket som finns där idag. De anser även att Lundagatan kommer för tätt inpå parken och att man därför vill ha en häck som skymmer och gör det mer inbäddat i parken. De framhäver också att man måste vara medveten, vid en eventuell ombyggnation av parken, att det finns utrotningshotade växter att ta hänsyn till. Hålnunneörten är ett exempel och den växer bland annat i området Dalen. Anders Löfgren berättar att beståndet av hålnunneörten i Kristinehovsparken samt vid Svartsjöslott är de två största i hela Mälardalsområdet.

På frågan om KHM ekonomisk förening tidigare har arbetat med att framhäva parkens historiska värden svarar de både ja och nej. De berättar att i och med att det inte finns något liknande i centrala Stockholm så har människor med specialintresse och kunskaper i ämnet samlats på gården så det har alltid funnits en diskussion kring ämnet. KHM ekonomisk förening arbetar även med att framhäva parkens historiska värden genom parkernas dag som anordnas av Stockholms stad varje år. KHM ekonomisk förening har deltagit de senaste 3–4 åren med ett eget program som heter I Linnés fotspår. Under parkernas dag har gården servering, dansuppträdande, pyssel och även marknad längs

huvudstråket i parken. Då har de även föreläsningar om växtlighet och hur man tillgodogör sig det som kommer från naturen. De har även guidningar i parken där guiderna berättar om sällsynta växter dom hittat och pratar om träden och deras funktioner.

Sommaren 2017 genomförde föreningen ett försök att odla sju sorters sörmländska gråärter- och bönor. Några av dessa är så ovanliga att de inte finns i växtförteckningarna. Tyvärr lyckades de inte så bra så till sommaren 2018 ska de testa att odla endast en sort; genbanks gråärta. 2017 anlade man tillsammans med Södermalms stadsdelsförvaltning en gärdesgård i parken. Anledningen till detta var att det var problem med bilar som körde ut och vände på gräsmattan vilket förstörde gräset.

PARKENS FUNKTIONER

År 2009 när KHM ekonomisk förening tog över verksamheten var parken en park för lösspringande hundar och det innebar att varken barn eller gamla vågade vistas i parken. Detta var en anledning till att de öländska dvärghönsen kom till parken. Hönsen är utrotningshotade och då kunde man ta en helt annan diskussion med ägarna till de lösspringande hundarna. Samtidigt fick man hjälp av Södermalms sdf att bygga hundrastgården. När den byggdes började fler hundägare besöka parken och både barn och gamla började komma dit. Många började samlas vid hönshuset och helt plötsligt skapades en levande park. Besökarna började komma med fler förslag och undrade om man kunde hjälpa till med trädgården eller på annat sätt och genom detta har verksamheten på Kristinehovs Malmgård vuxit.

Hundägarna har bidragit till att livet och tryggheten i parken ökat eftersom de besöker parken under dygnets alla timmar. Under åren har en grannsamverkan byggts upp runt parken och alla har möjlighet att ringa hem

till Anders Löfgren vilken tid på dygnet som helst. Föreningen har arbetat aktivt för att försöka skapa en miljö där människor ska känna sig trygga. Det händer dock fortfarande att vaktarna kommer för att det är någonting och ibland så sker det inbrott i hönshuset men det är inget klotter och ingen skadegörelse.

Anneli Schöldström och Anders Löfgren berättar att det som fungerar bra i parken är mängden människor, både äldre och yngre som använder parken. Längs Lundagatan finns det flera förskolor vilket gör att många barn passerar parken. På andra sidan Kristinehovsparken vid Högalidsgatan ligger äldreboendet Enkehuset. Det innebär att det är en stor spridning på åldersgrupperna i närheten och det har man i föreningen försökt att fånga upp genom verksamheten som finns idag. Detta är något som föreningen vill fortsätta med i parken också; att tillgodose alla åldersgruppers behov. Anneli Schöldström framhäver även att Kristinehovs Malmgård är en viktig mötesplats och ett demokratiskt forum.

Hönsen har en stor betydelse lokalt för alla åldersgrupper och har även ett stort medialt genomslag. Hönshuset som finns idag står troligtvis på samma plats som hönshuset stod 1790 men att detta är originalplatsen är inte bekräftat.

Anneli Schöldström och Anders Löfgren anser att många delar av parken kan utvecklas och få en tydligare funktion. De framhäver att det är viktigt att utnyttja varje liten del av parkens naturliga trolbundenhet där man som besökare alltid kan hitta någonting nytt. Området Dalen används endast i en liten utsträckning idag och då främst av hundägare och av några få personer som tar en genväg genom området. Anneli Schöldström och Anders Löfgren anser att gångvägarna i parken behöver kompletteras med fler och att entréerna till parken är tråkiga. Det är idag många besökare som

använder den upptrampade stigen och entrén till parken i hörnet Lundagatan och Varvsgatan.

De funktioner som Anneli Schöldström och Anders Löfgren anser saknas i parken idag är mötesplatser, orangeri, avskildhet och uteserveringar. Föreslagen plats för ett orangeri är exempelvis på samma plats som det tidigare orangeriet var placerat. Intill hundrastgården finns en större gräsyta där de föreslår att man skulle kunna ha bänkar och en ankdamms eller liknande vilket skulle öka nyttjandet av den ytan.

Gårdsplanen används bland annat för vigslar och på kultursöndagen. På gårdsplanen finns det en uteservering som hör till Kristinehovs Malmgård, men den används även av parkbesökare och förskolor. Kultursöndagen äger rum en söndag i månaden under höst och vår och i april 2018 kom 250 besökare. Det är olika öppna aktiviteter som för det mesta är kostnadsfria, det är föredrag och musik och guidningar i parken, skivloppis, café mm.

Det som KHM ekonomisk förening sköter är gårdsplanen och den närmaste ytan runt gården men de plockar även skräp i parken. På våren genomför de en vårstädning där de krattar och gör fint ungefär 10 m utanför malmgårdsbyggnaderna. De har även skapat en lökplantering utanför den östra flygeln och utanför entrén till gårdsplanen.

Föreningen vill i framtiden helst sköta den dagliga skötseln i hela parken förutom beskärning av träd, snöröjning och sandning. De vill gärna hjälpa till och sköta köksträdgården om en sådan anläggs, och den skulle då skötas tillsammans med de föreningar som är verksamma på Kristinehovs Malmgård. De framhäver dock att arbetet med att sköta parken är ingenting som de har utrymme för att göra ideellt, utan det förutsätter att de får en rimlig ersättning motsvarande vad någon

annan skulle ha fått för att sköta parken.

De vill även gärna sköta ett eventuellt café eller orangeri. De har idag ingen daglig caféverksamhet men de har restaurangkök. På kultursöndagar och på parkernas dag har de öppet café men annars används restaurangköket för fester, begravningar och konferenser.

PARKENS FRAMTID

Anneli Schöldström och Anders Löfgren anser att Kristinehov Malmgård idag redan har en mycket stor betydelse för Södermalm, Stockholm, Mälardalen och även för hela landet. De får hit världskända musiker som kommer och spelar gratis därför att de utgör ett så pass stort kulturcentrum. De anser att de även har en internationell påverkan då det kommer besökare från andra länder; exempelvis från Italien, Irland och Spanien.

Anneli Schöldström och Anders Löfgren anser att de idag är ett kulturhistoriskt centrum och de tror att de kulturhistoriska värdena kan bli ännu större i framtiden då deras verksamhet hela tiden växer och får fler besökare. Deras intention med arbetet med parken är att lyfta det genuina 1700-talet och om detta lyckas kommer det att förstärka det redan påbörjade arbetet. Det kommer också bidra till att det blir ett större nyttjande av parken och kommer också få ett större genomslag. Grundtanken är att skapa ett Skansen fast 1700-tal i ett litet format på Södermalm. 50 personer av de som är aktiva på gården har arbetat eller arbetar på Skansen, så expertisen finns att tillgå.

INTERVJU MED SÖDERMALMS STADSDELSFÖRVALTNING

Nedan presenteras en sammanfattning av intervjun med Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl från Södermalms stadsdelsförvaltning.

PARKENS HISTORIA

Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl från stadsmiljöavdelningen på Södermalms stadsdelsförvaltning anser att Kristinehovsparkens estetik och vegetation representerar 1700-talet i en väldigt liten utsträckning idag. De vill att parken ska se mer ut som det kan ha sett ut på 1700-talet med fokus på trädgården, kryddträdgård, gårdesgården och med växter från 1700-talet. De kan även tänka sig att lyfta fram en annan tidsepok än 1700-talet om det under projektets gång framkommer att det finns viktiga historiska värden från andra tidsepoker som är värdefulla att lyfta fram.

Speciella detaljer från 1700-talet som de vill ha med i parken är mer fokus på trädgården och dess växter då de kommer att tänka på Linné, 1700-tal och Linnéträdgården i Uppsala. De framhäver också att det vore roligt att skapa en 1700-tals plantering och en äng. De tycker att det vore intressant om 1700-tals temat förstärks genom möbler; exempelvis genom en bänk från 1700-talet och möjligtvis med belysningen. Idag är det till exempel ett klassiskt val av belysning i parken som inte är vald utifrån ett 1700-tals tema. För att framhäva parkens historiska värden har man tillsammans med föreningen byggt en gårdesgård under 2017.

Vid sänkan längs med Lundagatan finns det ett flertal lindar som är planterade i samband med projektet Södermalm 700-års träden. Södermalm fyllde 700 år 1989 och då kom den dåvarande förvaltningen på

att man skulle plantera 700 träd. 700 träd såldes till medborgarna som fick köpa antingen ett parkträd eller ett gatuträd. I Kristinehovsparken finns idag 5–6 lindar planterade enligt det här programmet. Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl anser att dessa lindar är flyttbara till en annan park om det skulle behövas. Varje träd är dokumenterat med ägare och staden ansvarar för dessa träd i 50 år.

PARKENS FUNKTIONER

Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl anser att det är mycket som inte fungerar bra i parken utifrån brukarens/ medborgarens perspektiv. Idag är det stort fokus på hundägarna och hundrastgården och området som ligger på en höjd används inte alls förutom av hundägare. De framhäver att parkens fokus inte ska vara på hundarna utan man bör diskutera om man kan hitta en ny plats för hundrastgården i närområdet. Men en flytt av hundrastgården förutsätter att man ger ytan där hundrastgården idag ligger en ny funktion som höjer värdet i parken. Parksofforna längs huvudstråket lyfter de fram som en positiv aspekt eftersom de är välanvända. Intill parken ligger ett äldreboende och det är många äldre som använder parksofforna.

Det som fungerar mindre bra i parken är att det emellanåt åker bilar genom parken. Kristinehovs malmgård drar till sig besökare som behöver ha taxibilar som kan köra fram till grinden. Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl anser att det absolut inte ska köra några bilar genom parken utan att denna trafiksituation måste lösas från de intilliggande gatorna. Gärdesgården byggdes för att stoppa bilarna från att vända på gräsytan intill huset då detta förstörde gräsmattan. Efter att gårdesgården byggdes finns ingen möjlighet för bilarna att vända och de kör därför rakt

igenom parken på den stora gångvägen och skrämmer de som sitter på parksofforna intill.

Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl berättar att ytorna i parken är svårtillgängliga och outnyttjade då de menar på att vissa ytor bara ”finns”. Området söder om malmgården behöver lyftas fram då det är en outnyttjad yta som även är mörk på grund av träden. De tycker att det saknas sittplatser och målpunkter i parken och ger även förslag på ett lusthus till området höjden. De vill att parken ska vara barnvänlig och lekfull men inte med lekutrustning då det ligger en stor parklek i intilliggande Högalidsparken. Kenneth Kempendahl säger att man även bör fundera på att inkludera vatten i parken; alltifrån en damm, till ett fågelbad; något som förgyller platsen.

Angående parkens entréer anser de att det finns två tydliga entréer och en smitväg in i parken. De anser att parkens entréer går att flytta på vid en upprustning, men att detta innebär stora kostnader vilket i sig är en begränsning. Trappentrén vid Högalidsgatan är det mest hundägare som använder. Karin Mehlis framhäver dock att det vore kul om det vore helt nytt med nya entréer och nya vägar då platsen är värd det och det kan även vara ett sätt att förhindra bilar från att åka i parken. Kenneth Kempendahl påpekar att gångvägen vid hundrastgården är otillgänglig vintertid.

Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl berättar att det som upplevs otryggt är att det åker bilar genom parken samt lösspringande hundar. De anser inte att dagens vegetation skapar otrygghet i parken. Verksamheterna på malmgården bidrar till tryggheten i parken då verksamheterna lockar till sig besökare och KHM ekonomisk förening hjälper även till att ha koll på parken.

Södermalms sdf har inte genomfört några observationer av besökare i parken eller studerat hur parken används. Utifrån Karin Mehlis och Kenneth Kempendahls egna observationer är det främst hundägare och äldre som använder parken. Parkbesökarna sitter och solar vid parksofforna längs huvudstråket och på gräsytan framför.

Det finns inget krav på någon speciell brukargrupp som Södermalms stadsdelsförvaltning vill nå ut till men det kravet kommer nog att komma under projektets gång. Äldreboendet Enkehuset som ligger bredvid parken planerar att bygga hus i sin vackra park som de har idag och då kommer de som bor där ha väldigt dåligt med uteplatser och därmed vilja nyttja parken mer. Det planeras även för att bygga ett antal lägenheter i närheten som kommer att öka trycket på parken. De tror även att om man kan tillgodogöra sig 1700-tals temat i parken så kommer parken bli mer attraktiv och dra till sig fler besökare.

Kristinehovsparken saknar en trädvårdsplan men Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl anser att man ändå bör ta ett helhetsgrepp kring trädbeståndet. De kommer genomföra en trädinventering för att få fram status på träden och utifrån det ta fram ett förslag till åtgärder som exempelvis beskärning som kanske lyfter området söder om malmgården så att lindarna kan stå kvar.

På frågan om hur de ser på att skapa en mer skötselkrävande park som vissa nya delar av parken kan innebära anser de att det är viktigt med samverkan och att få föreningarna på Kristinehovs malmgård mer delaktiga där de kan ta över skötseln av vissa delar av parken, exempelvis 1700-tals trädgården. De framhäver även att tanken är att föreningen ska bjuda in medborgarna till 1700-tals temat och till arbetet med trädgården. De påpekar att det är föreningens intresse som begränsar hur mycket speciella trädgårdsfunktioner som man kan genomföra i parken.

Södermalms sdf har idag inget avtal med KHM ekonomisk förening för att få hjälp med skötseln av parken. Men föreningen har planer på att skapa en äng till sommaren 2018 och då behövs ett brukarmedverkansavtal. De framhäver också att om föreningen i framtiden kommer att få en större roll i skötselarbetet av parken så kommer man att skriva brukarmedverkansavtal på de delar av parken som föreningen kommer att sköta. I avtalet kommer det framgå vad förvaltningen ska bidra med för att föreningen ska kunna sköta delarna av parken med brukarmedverkansavtal, det kan vara allt från verktyg till material, växtmaterial, mm. Föreningen kommer dock inte att få ersättning för att sköta de delar av parken som det skrivits brukarmedverkansavtal på.

Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl anser att föreningen är den viktigaste samarbetspartnern i planeringsprocessen och i implementeringen av upprustningen och utvecklingen av parken. Föreningen har värdefull kunskap om 1700-talet och de är intresserade av att sköta 1700-tals anläggningar. Om de får ansvar för det som de kommer överens om att de ska sköta så kommer det att skötas på ett bra sätt. Det är jätteviktigt att de känner att de är delaktiga men Karin Mehlis och Kenneth Kempendahl påpekar samtidigt att det är Södermalms sdf som måste hålla i helheten eftersom de finansierar projektet och ser till att allmänhetens intressen på bästa sätt tas tillvara i samband med parkupprustningen.

PARKENS FRAMTID

Karin Mehlis berättar att Kristinehovs malmgård tidigare har haft en trädgård som har varit mycket större, och att liknande trädgårdar har funnits över hela Södermalm. Men med tiden har bebyggelsen krupit in på och tagit dessa ytor i anspråk. Med Kristinehovsparken finns det ändå kvar en liten möjlighet att visa hur det kan ha sett ut på 1700-talet.

Det finns en tanke kring att parken skulle kunna bli som en del av ett kulturhistoriskt centrum; en samlingspunkt kopplat till 1700-talet tillsammans med Bellmanmuseet på Långholmen. De framhäver även att man kan jämföra med Bryggartäppan i Stockholm som är ett annat projekt med kulturhistoriska värden. Bryggartäppan är en lekplats som är byggd på temat Per Anders Fogelström och Mina drömmars stad.

Kenneth Kempendahl är tveksam till om de historiska värdena i parken kommer att bli större i framtiden. Karin Mehlis anser att ju mer staden växer, så kommer värdet av de kvarvarande historiska objekten och platserna att öka. Hon framhäver att om man inte tar hand om parken så har platsen inget större värde, men om den tas om hand kan parken i framtiden få ett stort värde och detta håller Kenneth Kempendahl med om.

GESTALTNING

I följande kapitel redovisas gestaltningsidé, program samt illustrationsförslag.

GESTALTNINGSIDÉ

Den övergripande gestaltningsidén har utgått ifrån platsens befintliga förutsättningar gällande vegetation och topografi. Utifrån parkens nuvarande utformning går det att utläsa både ett mer fritt och böljande formspråk och ett som är mer strikt med raka linjer. De två olika formspråken är dock svåra att utläsa och jag har valt att i gestaltningen arbeta med att förstärka dessa två olika kontrasterande formspråk.

Utifrån denna gestaltningsidé har jag valt att gestalta en del av parken med inspiration från en engelsk landskapspark medan den andra delen av parken har inspirerats med ett formspråk från en formell trädgård från 1700-talet med tydlig struktur och raka siktlinjer.

PROGRAM

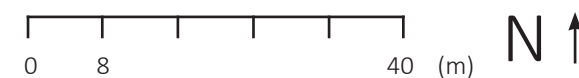
Informationen från intervjuerna med KHM ekonomisk förening samt Södermalms sdf har tillsammans med litteraturstudier, platsinventering och platsanalys legat till grund för utformandet av programmet.

PROGRAMPUNKTER

- Skapa en tydlig rumslighet i parken och tillgängliggör området Höjden.
- Skapa mötesplatser och funktioner för olika målgrupper. Fler sittmöjligheter där man både kan sitta enskilt och i grupp.
- Förstärk parkens historiska karaktär genom vegetationen i parken. Lyft fram platsens tidigare markanvändning genom odling och fruktträdgård.
- Skapa en lekfull miljö utan lekredskap.
- Förstärk parkens entréer så att förbipasserande lockas in i parken. Tillgänglighetsanpassa parkens entréer och skapa tydliga stråk som förbinder parkens olika områden.
- Parkeringsmöjlighet för bilarna som ska till Kristinehavs Malmgård.
- Parkytorna behöver ha en flexibilitet för att kunna möta både ändrade skötselkrav och sociala behov.
- Skapa en centralare plats i parken för hönshuset.

Figur 46. Planen visar områdena för landskapsparken respektive formella parken.
Skala 1:800.

GESTALTNING AV KRISTINEHOVSPARKEN

I följande kapitel presenteras ett gestaltungs-förslag för upprustningen. Gestaltungs-förslaget presenteras som; den formella parken och landskapsparken.

FORMELLA PARKEN

I den formella delen av parken går en huvudaxel som sträcker sig från huvudbyggnaden ner mot Högalidsgatan.

För att minska barriärerna mellan malmgårdsbyggnaderna och den nedre terrassen binds de två områdena ihop med en granittrappa. Trappan förstärker huvudaxeln och underlättar för besökare att ta sig mellan de olika områdena.

Hönshuset får en ny placering mellan huvudbyggnaden och den västra flygeln och får därmed en mer central placering än tidigare. Denna plats är även mindre trafikfarlig då hönsen vistas på en yta längre ifrån intilliggande gator.

Gårdsplanen får nya perennplanteringar med en kvartersindelning. En öppen grusyta behålls för möjlighet till uteservering och varierande aktiviteter kopplade till verksamheten på malmgården.

Äppelträd planteras på den södra och västra sidan om malmgårdsbyggnaderna då det tidigare funnits en äppelodling på platsen. På den nedersta terrassen mot Högalidsgatan skapas odlingsytor för en köksträdgård, kålträdgård och ytor för stadsodling för medborgare. Odlingarna har förutom ett socialt syfte även ett pedagogiskt syfte, där man kan få veta vilka växter som odlades på 1700-talet. Odlingsytorna är flexibla; vid ett högt odlingsintresse kan även den intilliggande gräsmattan användas till odling. Om resurserna för

skötsel minskar eller om odlingsintresset minskar kan odlingsytorna istället planteras med lågväxande buskar eller med ängsblommor.

I anslutning till odlingarna finns en pergola, en mötesplats med sittgrupper där parkbesökare och odlare kan samlas. Pergolan blir en modern variant av orangeriet som tidigare fanns på platsen.

Gräsytan söder om malmgårdsbyggnaderna ersätts med ängsvegetation för att gynna den biologiska mångfalden.

LANDSKAPSPARKEN

Landskapsparken har till skillnad från den formella parken ett mer fritt och böljande formspråk.

I parkens västra del mot Varvsgatan skapas ett område med naturlek. Trästockar från träd som kommer behöva fällas i parken i samband med upprustningen kan användas som balanslek och som sittytor. Området får även “stepping stones” av mindre trästockar. Markytorna runt naturleken förses med träflis för att tåla ett högt slitage. Vegetationen i området består av bärbuskar och ett varierande buskskikt.

För att tillgängliggöra området Höjden anläggs två mindre gångvägar och ett lusthus. Lusthuset blir en mötesplats och ett utflyktsmål för bland annat områdets förskolegrupper. Vegetationen vid området Höjden behålls till stor del för att skapa en mer vildväxande karaktär. Området slyröjs dock från döda buskage och träd och kompletteras med buskar i olika storlek för att skapa ett varierande buskskikt.

Den stora öppna gräsytan vid entrén från Lundagatan och Varvsgatan behålls som klippt gräsmatta för att kunna användas som en oprogrammerad aktivitetsyta. Resterande gräsytor under bland annat äppelträden och under lindarna mot Lundagatan anläggs som ängsytor.

PARKEN SOM HELHET

Parkens skadade och sjuka träd tas bort och en nyplantering av träd genomförs för att få en kontinuerlig föryngring av trädbeståndet. Trädstammar från de träd som fälls tas om hand för att skapa en naturlekplats och sittytor i landskapsparken. En del ved lämnas även kvar för att skapa faunadepåer som blir habitat för olika insekter och bin. Detta har förutom ett ekologiskt värde även ett pedagogiskt värde för parkbesökarna.

Dagens Gunnebostaket samt det äldre staketet mot Lundagatan ersätts av ett gråmålat trästaket. Trästaketet är en modern tillämpning av de tidigare träplanken som funnits på platsen och som var vanliga vid malmgårdar på 1700-talet. Trästaketet är lägre än ett träplank och ger en inramning av platsen utan att skärma av.

För att tydliggöra entréerna till parken skapas tre större entréer som även alla är tillgänglighetsanpassade. Den befintliga entrén från Kristinehovsgatan (entré 1) till huvudstråket behålls men smalnas av för att förhindra att bilar åker in i parken. Den tidigare trappentrén från Högalidsgatan (entré 2) förtydligas och tillgänglighetsanpassas med en bredare trappa och en ramp. Den tidigare entrén från Varvsgatan ersätts med en ny entré från korsningen Varvsgatan och Lundagatan (entré 3) som tidigare endast varit en upptrampad stig in i parken. Två mindre entréer skapas från Lundagatan och från hörnet Lundagatan och Kristinehovsgatan.

En handikapparkering för besökare till Kristinehovs malmgård placeras i hörnet mellan huvudbyggnaden och den östra flygen. Vid den östra flygeln finns en cykelparkering för besökare till parken och till Kristinehovs malmgård. För att kunna ta emot övriga leveranser till Kristinehovs malmgård anläggs en lastplats på den intilliggande Kristinehovsgatan.

För att skapa en trädgårdskänsla i parken beläggs alla stråk med stenmjöl och betongplattorna på gårdsplanen byts ut mot natursten.

ILLUSTRATIONSPLAN

TECKENFÖRKLARING

-

alm
-

bergkörbär
-

lind
-

rund parkbänk under träd
-

äppelträd
-

blandade träd, se illustrationsplan
-

lind, hamlad
-

kopparhäggmispel
-

ginnalalönn
-

kastanj
-

buskage
-

perenner
-

stenmjöl
-

sand
-

natursten
-

klippt gräs
-

ängsyta
-

lågväxande buskar
-

varierande buskskikt, gräsvegetation
-

lusthus
-

busshållplats
-

parksoffa
-

uteservering
-

cykelparkering
-

trästaket
-

stenmur
-

slänt
-

höjdkurva
-

trästockar/sittplats
-

trästubbar/stepping stones

Figur 47. Illustrationsplan
Skala 1:400

N ↑

0 4 20 (m) 33

DISKUSSION

I följande kapitel presenteras arbetets metoddiskussion och resultatdiskussion.

METODDISKUSSION

INTERVJUSTUDIE

Inom ramen för detta examensarbete har Södermalms sdf samt KHM ekonomisk förening intervjuats. Det har inte varit möjligt att inkludera medborgarnas tankar och idéer, däremot så har ett av de tidigare förslagen på upprustningen av parken visats upp för allmänheten i samband med Parkernas dag som hölls på Kristinehovs malmgård under augusti 2018. I samband med detta tillfälle kom några medborgare in med synpunkter på utformningen och dessa synpunkter har tagits i beaktande vid det fortsatta gestaltningsarbetet. Vid ett fortsatt arbete hade det varit intressant att även ta del av fler synpunkter, genom exempelvis ett samråd.

Vid genomförandet av intervjuerna användes samma frågeområden men frågorna inom varje frågeområde skiljde sig delvis åt då alla frågor inte var aktuella för båda parter. Att frågorna skilde sig åt anser jag inte har någon påverkan på resultatet då syftet med intervjuerna var att få en bättre förståelse för de båda parternas tankar och idéer kring Kristinehovsparken och deras svar har inte jämförts med varandra.

INVENTERING OCH ANALYS

Vid inventeringen har mått och placeringar av träd och utrustning genomförts genom uppskattning och uppstegning vilket innebär viss felmarginal vad gäller trädens exakta placeringar osv. Vid ett vidare arbete med parken krävs det därför en mer noggrann inmätning av parken.

Som en del av den sammanlagda platsanalysen av Kristinehovsparken har jag valt att använda mig av metoden Kulturhistorisk värdering av parker och grönområden. Metoden kommer från en pilotstudie och är därför inte helt genomarbetad och beprövad. Under arbetets gång har det varit en utmaning att finna en lämplig analysmetod för parkens kulturhistoriska värden och jag valde till slut denna metod trots att den är ny eftersom den tycks vara den bäst anpassade metoden för analys av kulturhistoriska värden i gröna miljöer.

För landskapsarkitekter och andra yrkesutövare är det viktigt att ha tillgång till en analysmetod för kulturhistoriska värden i gröna miljöer som stärker dessa miljöers betydelse i samhället och gör det lättare att argumentera för dess bevarande.

RESULTATDISKUSSION

GESTALTNING

Det finns många utmaningar med att restaurera en anläggning som till stor del inte finns kvar. Gestaltningen av Kristinehovsparken är en fri tolkning av en dåtida malmgård, jag anser dock inte att korrektheten är det viktigaste utan upplevelsen och att parken kan användas utifrån dagens behov av en funktionell kvarterspark.

I gestaltningsförslaget har jag valt att använda mig av två kontrasterande formspråk. Under arbetets gång har jag reflekterat kring om olika formspråk kan göra att parken upplevs som splittrad och uppdelad. Men eftersom topografin inom parken skiljer sig mycket åt blir de två olika formspråken en bra anpassning till parkens befintliga situation.

Fokus för gestaltningen av Kristinehovsparken har varit tiden runt 1700-talet och huruvida det hade varit mer intressant att lyfta fram en annan tidsepok är svårt att säga. Jag tror att i detta fall påverkar de befintliga byggnaderna från 1700-talet i parken i en stor utsträckning vilken epok som lyfts fram, dels för att parken är av en mindre storlek och att byggnaderna har en central placering i mitten av parken. Byggnaderna kan i detta fall hjälpa till och förstärka parkens gestaltning och därmed även bidra till ett mer sammanhållet helhetsintryck av parken. Även föreningens intresse för just 1700-talet har en stor påverkan tillsammans med Södermalms stadsdelsförvaltnings önskemål om parkens framtida utformning.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN

I samband med den nya gestaltningen av Kristinehovsparken anser jag att parkens kulturhistoriska värden har bevarats och utvecklats genom bland annat tillförandet av en köksträdgård, lusthus och äppellund.

Om man väljer att inte rusta upp befintliga kulturhistoriska värden eller tillföra nya, finns risken att parkens kulturhistoriska värden minskar över tid. Eftersom det gröna kulturarvet består av ett levande växtmaterial som ständigt förändras, finns risken att de gröna kulturvärdena minskar. Det behövs ett kontinuerligt underhåll samt föryngring av befintligt växtmaterial för att dessa värden ska kunna bevaras i framtiden. I fallet med Kristinehovsparken, så är det motiverat att göra förändringar för att platsen ska kunna bevaras för många generationer framöver och för att göra parken funktionell och tillgänglig för besökare och tillgodose parkens sociala och ekologiska värden.

SOCIALA OCH EKOLOGISKA ASPEKTER

Vid gestaltning av en kulturhistorisk miljö är det viktigt att ta reda på vad som tidigare funnits på platsen och lika viktigt är det att fokusera på vad som behövs i parken idag. Att tillgodose och utveckla parkens sociala och ekologiska värden och att tillgodose de kulturhistoriska värdena har varit lika viktiga.

I den nya gestaltningen har flera sociala funktioner tillgodosetts; tillgänglighetsanpassade entréer, nya mötesplatser samt olika funktioner anpassade till olika målgrupper, som till exempel odlingen och naturlekplatsen.

Parkens ekologiska värden har tillgodosetts genom bland annat föryngring av befintligt växtmaterial, odlingsytor samt genom anläggandet av ängsytor som bidrar till den biologiska mångfalden. Parkens redan höga ekologiska värden i form av lindalléer och hamlade lindar behålls även i den nya gestaltningen.

AVVÄGANDEN

Hundrastgården föreslås flyttas till en parkyta i närheten av Kristinehovsparken, exempelvis till Högalidsparken som ligger i direkt anslutning till parken eftersom hundrastgården tar upp en stor del av parkens totala yta. Genom att tillföra andra funktioner till platsen skapas mötesplatser och möjlighet till aktiviteter som flera olika målgrupper har glädje av. Förutom att det skapas viktiga sociala värden på platsen ökar även de ekologiska värdena genom odlingsytorna och att fler sorters växter tillförs som gynnar pollinatörer.

FÖRVALTNING

De parker och trädgårdar som fanns på 1700-talet var mycket skötselkrävande och det krävdes stora resurser för att kunna upprätthålla en kontinuerlig skötsel. Genom historien har man i många fall inte kunnat upprätthålla skötseln av dessa anläggningar vilket har inneburit att många platser har förfallit eller förenklats.

Att ta hand om kulturmiljön handlar till en stor del också om att den ska förvaltas på rätt sätt och en skötselplan bör upprättas för ett långsiktigt och hållbart förvaltande av Kristinehovsparken. Idag finns det andra resurser för att sköta denna typ av anläggning och detta måste man förhålla sig till när man restaurerar en historisk anläggning. Genom kontinuerlig skötsel har parkens kulturhistoriska-, ekologiska- och sociala värden goda förutsättningar att kunna bibehållas och utvecklas i framtiden.

VIDAREUTVECKLING

Det viktigaste detta examensarbete bidrar med är att genom en platsspecifik gestaltning visa hur en upprustning av en park med kulturhistoriska värden kan genomföras.

I detta examensarbete har en övergripande gestaltning av Kristinehovsparken genomförts. De växtval som gjorts i detta gestaltungsförslag är val av ett antal olika trädarter, men i ett fortsatt arbete hade det varit intressant att närmare studera val av buskar och perenner som en del i att förstärka kulturhistoriska karaktärer.

I ett fortsatt arbete med parken hade det även varit intressant att i en större utsträckning ta del av medborgarnas synpunkter, antingen genom ett samråd eller med intervjuer.

REFERENSER

Akrel, C. (1802–1805). 1805 års karta över Stockholm. [Kartografiskt material]. Stockholm: Objekt-ID: Stockholms stadsarkiv SE/SSA/0234/J 2 A:26 Plan af Stockholm, Carl Akrel 1805 Tillgänglig: <https://stockholmskallan.stockholm.se/post/9808> [2019-08-06]

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 2:2. Malmö: Liber AB.

Efraimsson, R. (1998). Stockholms malmgårdar. I: Callert-Holmgren, J. & Höglund, M. (red.) *Stockholm vår gröna stad: En vandring i parker och trädgårdar*. Stockholm: Hushållningssällskapens Multimedia.

Flinck, M. (1994). *Tusen år i trädgården: Från Sörmländska herrgårdar och bakgårdar*. Rabén Prisma/Torekällbergets museum.

Hanzon, N. & Pålman, A.E. (1930). Generalstabens karta, år 1930. [Kartografiskt material]. Stockholm: Stadsarkivet. Tillgänglig: <https://sok.stadsarkivet.stockholm.se/Bildarkiv/Egenproducerat/kartor/1930-pahlman.jpg> [2019-08-06]

Johansson, K. (2011). Kulturhistorisk bedömning av parker och grönområden - en metodutveckling. Stockholm: Stockholms stadsmuseum, Kulturmiljöenheten (Byggnadshistorisk rapport 2011:4) Tillgänglig: [http://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/Grid.fwx?archiveId=5000&search=\(IPTC187%20contains\(SSMB_0030477_01_\)\)](http://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/Grid.fwx?archiveId=5000&search=(IPTC187%20contains(SSMB_0030477_01_))) [2018-10-12]

Kristinehavs Malmgård (a). Kristinehavs historia. Tillgänglig: <https://www.kristinehovsmalmgard.se/kristinehavs-historia> [2019-08-04]

Lantz, A. (1993). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Lindberg, B. (2002). *Malmgårdarna i Stockholm*. Upplaga 2:1. Natur och Kultur/ LTs förlag.

Mossige-Norheim, R. (1992). Restaurering som konst. Utblick Landskap, (nr 3), ss. 24-28.

Stadsholmen. (2011). Faktablad: Graniten 28-Södermalm. Stockholm. Tillgänglig: <https://www.stadsholmen.se/app/uploads/2018/09/Graniten28-FAKTABLAD.pdf> [2018-05-27]

Stockholms stadsarkiv. (1863). 1863 års karta över Stockholm. [Kartografiskt material]. Stockholm: Objekt-ID: Stockholms stadsarkiv SE/SSA/0234/J 4 A:6 1863 års karta (38 blad). Tillgänglig: <https://stockholmskallan.stockholm.se/post/9112> [2019-08-06]

Stockholm stad (a). Webb-karta: Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering. Tillgänglig: http://kartor.stockholm.se/bios/dpwebmap/cust_sth/kul/klassificering/ [2019-08-03]

Stockholm stad (b). Webb-karta: Sociotopkartan. Tillgänglig: http://kartor.stockholm.se/bios/dpwebmap/cust_sth/sbk/sociotopkarta/DPWebMap.html [2019-08-03]

Stockholm stad (c). Bidra till utvecklingen av Söders parker. Tillgänglig: https://www.stockholm.se/-/Nyheter/Park-natur-och-friluftsliv/SOD_Bidra-till-utvecklingen-av-Soders-parker/ [2019-08-03]

Stockholms stadsingenjörskontor. (1940). 1938-1940 års karta, blad ”Staden: c”. [Kartografiskt material]. Stockholm: Objekt-ID: Stockholms stadsarkiv SE/SSA/Tryckta kartor/Karta över de centrala delarna av Stockholm 1938-1940/Kartblad Staden:c, tryckår 1940. Tillgänglig: <https://stockholmskallan.stockholm.se/post/31638> [2019-08-06]

Stockholm stads gatukontor Parkavdelningen (a). (1937). Originalritning nr 825.2: Kv. Graniten Utmätning och avvägningsplan. Tillgänglig: Stadsarkivet Stockholm [2018-04-14]

Stockholm stads gatukontor Parkavdelningen (b). (1937). Originalritning nr 825.4: Kv. Graniten Förslag till ordnande av området (illustrationsplan). Tillgänglig: Stadsarkivet Stockholm [2018-04-14]

Stockholmskällan. Stockholm blir en stad. Tillgänglig: <https://stockholmskallan.stockholm.se/teman/stockholms-aldsta-historia/stockholm-blir-en-stad/> [2018-05-23]

Stockholm stadsmuseum. Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering. Tillgänglig: <https://stadsmuseet.stockholm.se/om-hus2/klassificering-och-k-markning/stadsmuseets-kulturhistoriska-klassificering/> [2019-08-03]

Södermalms stadsdelsförvaltning. (2009). Parkplan Södermalm del 2 Inventering, analys och åtgärdsförslag.

BILAGOR

BILAGA 1.

INTERVJUFRÅGOR

Presentation av syfte och uppläggning av intervjun innan intervjuens början:

- Syftet med intervjun är att ta reda på era tankar kring historien, användningen och utvecklingen av Kristinehovsparken.
- Intervjun är uppdelad i 3 frågeområden; parkens historia, parkens funktioner och parkens framtid.
  - Intervjun beräknas ta mellan 30-60 min
  - Intervjun spelas in
  - Anonymitet, hur vill ni bli refererade?
  - Resultatet kommer att användas i mitt examensarbete
  - Möjlighet att läsa igenom materialet

FRÅGEOMRÅDE: PARKENS HISTORIA

- Till båda:
1. Anser ni att parkens estetik och vegetation representerar 1700-tals stilen i tillräcklig hög grad idag? Om nej, på vilket sätt vill ni förstärka detta?
  2. Hur tänker ni kring att lyfta fram någon annan tidsepok än 1700-talet?
  3. Vilka speciella detaljer från 1700-talet vill ni ha med i parken?
  4. Vad anser ni om estetiken i parken i allmänhet? Vad tycker ni om vegetationen i parken?
  5. Har ni tidigare arbetat med att framhäva parkens historiska värden? Om ja, hur?

FRÅGEOMRÅDE: PARKENS FUNKTIONER

- Till båda:
6. Vad anser ni fungerar bra i parken utifrån brukarens/medborgarens perspektiv?
  7. Vad fungerar mindre bra?
  8. Anser ni att det saknas vissa funktioner? Ex. bänkar, mötesplatser, papperskorgar, avskildhet, lugnt och tyst, sol, uteservering. Om ja, vilka?

9. Vad anser ni om tryggheten och säkerheten i parken? Är det något som blivit inrapporterat från allmänheten eller är det egna upplevelser?

Till intresseföreningen:

10. Hur använder ni parken idag?
11. Skulle ni vilja använda parken på fler sätt?
12. Vad sköter ni i parken idag?
13. Vad ser ni att ni kan komma att ha för roll i skötseln av parken i framtiden?

Till Södermalms stadsdelsförvaltning:

14. Hur upplever ni, eller vet ni hur parken används idag? Ex. har ni genomfört några observationer?
15. Och vilka använder främst parken?
16. Finns det någon speciell brukar-grupp som ni vill nå ut till?
17. Det har tidigare funnits en lekplats i parken, hur ser ni på framtida lekmöjligheter?
18. Har ni planer på någon föryngring av befintligt växtmaterial?
19. Hur ser ni på att skapa en mer skötselkrävande park som vissa nya delar av parken kan innebära?
20. Har ni ett brukaravtal med intresseföreningen för att få hjälp med skötseln av parken?
21. Om nej, planerar ni för att införa detta?
22. Om ja, om parken får ännu mer funktioner, kan ni se att föreningen får en ännu större roll i skötselarbetet?
23. Vad anser ni att intresseföreningen har för roll i planeringsprocessen och i implementeringen av upprustningen/ utvecklingen av parken?

FRÅGEOMRÅDE: PARKENS FRAMTID

- Till båda:
24. Har ni funderat något kring vilken betydelse Kristinehovsparkens kulturhistoriska värden kan komma att ha för Stockholms framtida kulturarv? Om ja, på vilket sätt?

BILAGA 2.

KARTUNDERLAG FÖR INTERVJUER

